

Lähisuhdeväkivallan seuraukset, avun hakeminen ja sukupuoli Nollalinjan puheluissa

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Annamari Kangas-Kalinen

Ohjaajat:
Professori Johanna Kallio
Professori Merja Anis

22.6.2023
Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Annamari Kangas-Kalinen

Otsikko: Lähisuhdeväkivallan seuraukset, avun hakeminen ja sukupuoli Nollalinjan puheluissa

Ohjaajat: Professori Johanna Kallio, professori Merja Anis

Sivumäärä: 59 sivua

Päivämäärä: 22.6.2023

Lähisuhdeväkivalta on vakava ja maailmanlaajuinen ongelma, joka voi koskettaa ketä tahansa sukupuolesta riippumatta. Samalla se on monin tavoin sukupuolistunut ilmiö. Naiset esimerkiksi kokevat monia väkivallan muotoja miehiä yleisemmin, ja heidän kokemansa väkivalta on tyypillisesti toistuvampaa ja seurauksiltaan vakavampaa kuin miesten. Miehet taas hakevat kokemaansa väkivaltaan apua harvemmin kuin naiset.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen, miten koetun väkivallan muodot ja toistuvuus ovat yhteydessä väkivallan seurauksiin nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla ja selittävätkö nämä väkivallan piirteet nais- ja miespuolisten kokijoiden välisiä eroja väkivallan seurauksissa. Tarkastelen myös, millaisessa yhteydessä koetun väkivallan muodot, toistuvuus ja fyysiset seuraukset ovat nais- ja miespuolisten kokijoiden avun hakemiseen ja selittävätkö nämä piirteet avun hakemisen eroja nais- ja miespuolisten kokijoiden välillä.

Tutkimukseni keskittyy niihin lähisuhdeväkivallan kokijoihin, jotka ovat hakeneet apua soittamalla auttavaan puhelimeen, Nollalinjaan. Aineistoni koostuu Nollalinjan palvelunseurantalomakkeista vuodelta 2020. Aineisto on osa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Turun yliopiston ja Tampereen yliopiston yhteisen Koronaepidemian vaikutukset lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön (KOVÄ) -tutkimushankkeen aineistoa. Analyysimenetelminä käytän ristiintaulukointia ja logistista regressioanalyysia.

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että koetun väkivallan muodot ja toistuvuus ovat niin nais- kuin miespuolisillakin kokijoilla yhteydessä siihen, millaisia seurauksia väkivallalla on, joskin naisilla yhteyksiä on enemmän. Sekä naisilla että miehillä eri väkivallan muodoilla on hieman erilaisia seurauksia ja väkivallan toistuvuus lisää joidenkin seurausten todennäköisyyttä. Väkivallan muodot ja toistuvuus eivät kuitenkaan selitä sitä, että väkivallasta aiheutuu naisille enemmän seurauksia kuin miehille.

Lisäksi tulokset osoittavat, että väkivallan muodot ovat yhteydessä avun hakemiseen sekä nais- että miespuolisilla väkivallan kokijoilla ja eri väkivallan muotoihin haetaan apua hieman eri tahoilta. Väkivallan toistuvuus ja fyysiset seuraukset taas ovat yhteydessä avun hakemiseen vain naispuolisilla väkivallan kokijoilla. Väkivallan toistuvuus lisää naisilla avun hakemista ylipäätään ja fyysiset vammat avun hakemista poliisilta ja terveydenhuollosta. Väkivallan muodot, toistuvuus ja fyysiset vammat selittävät sitä, että naiset hakevat miehiä useammin apua poliisilta ja terveydenhuollosta, mutta eivät sitä, että naiset hakevat useammin apua myös lähipiiriltään ja ylipäätään jostain muualtakin kuin Nollalinjasta.

Tutkimukseni lisää ymmärrystä lähisuhdeväkivallan seurauksiin ja avun hakemiseen liittyvistä tekijöistä sekä nais- ja miespuolisten kokijoiden välisistä eroista ja samankaltaisuuksista. Väkivallan varhainen tunnistaminen ja avun tarjoaminen sukupuolesta riippumatta on olennaisen tärkeää, koska väkivallan toistuvuus lisää seurausten riskiä. Erityisesti miesten saamiseen avun piiriin tulee panostaa, koska miehet hakevat apua naisia harvemmin eivätkä väkivallan toistuvuus tai fyysiset vammatkaan lisää miesten avun hakemisen todennäköisyyttä. Toisaalta naisiakin olisi tärkeää pystyä auttamaan jo ennen kuin väkivalta on toistuvaa ja aiheuttanut fyysisiä vammoja.

Avainsanat: lähisuhdeväkivalta, sukupuoli, avun hakeminen, kriisipuhelimet, kvantitatiivinen tutkimus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Lähisuhdeväkivalta, seuraukset ja sukupuoli	9
2.1	Sukupuolistunut lähisuhdeväkivalta ja väkivaltakokemusten yleisyys	9
2.2	Lähisuhdeväkivallan muodot ja sukupuoli	12
2.3	Lähisuhdeväkivallan seuraukset ja sukupuoli	14
2.4	Muita väkivallan seurauksiin liittyviä tekijöitä	16
3	Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden palvelut ja avun hakeminen	18
3.1	Lähisuhdeväkivaltaa kokeneille tarkoitetut palvelut	18
3.2	Avun hakeminen ja sukupuoli	19
3.3	Muita avun hakemiseen liittyviä tekijöitä	21
4	Tutkimusasetelma	23
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	23
4.2	Aineisto	24
4.3	Muuttujat	27
4.4	Tutkimusmenetelmät ja analyysin kuvaus	30
4.5	Tutkimusetiikka	33
5	Tulokset	34
5.1	Lähisuhdeväkivallan seurauksia ja naisten ja miesten välisiä eroja selittävät tekijät	34
5.2	Avun hakemista ja naisten ja miesten välisiä eroja selittävät tekijät	39
6	Johtopäätökset	45
	Lähteet	53

TAULUKKO 1 MUUTTUJIEN JAKAUMAT SUKUPUOLITTAIN JAOTELTUNA JA KOKO AINEISTOSSA.	30
TAULUKKO 2 REGRESSIOMALLI VÄKIVALLAN MUOTOJEN JA TOISTUVUUDEN YHTEYDESTÄ VÄKIVALLAN SEURAUKSIIN NAIS- JA MIESPUOLISILLA VÄKIVALLAN KOKIJOILLA.	36
TAULUKKO 3 RISTIINTAULUKOINTI VÄKIVALLAN KOKIJAN SUKUPUOLEN YHTEYDESTÄ VÄKIVALLAN SEURAUKSIIN.	38
TAULUKKO 4 REGRESSIOMALLI VÄKIVALLAN KOKIJAN SUKUPUOLEN YHTEYDESTÄ VÄKIVALLAN SEURAUKSIIN.	38
TAULUKKO 5 REGRESSIOMALLI VÄKIVALLAN MUOTOJEN, TOISTUVUUDEN JA FYYSISTEN SEURAUKSIEN YHTEYDESTÄ AVUN HAKEMISEEN NAIS- JA MIESPUOLISILLA VÄKIVALLAN KOKIJOILLA.	41
TAULUKKO 6 RISTIINTAULUKOINTI VÄKIVALLAN KOKIJAN SUKUPUOLEN YHTEYDESTÄ AVUN HAKEMISEEN MUUALTA KUIN NOLLALINJASTA.	44
TAULUKKO 7 REGRESSIOMALLI VÄKIVALLAN KOKIJAN SUKUPUOLEN YHTEYDESTÄ AVUN HAKEMISEEN NAIS- JA MIESPUOLISILLA VÄKIVALLAN KOKIJOILLA.	44

1 Johdanto

Lähisuhdeväkivalta on maailmanlaajuinen ongelma, joka voi koskettaa ketä tahansa kulttuurista, iästä ja yhteiskuntaluokasta riippumatta (Nollalinja 2020). Suomessa kyse on hyvin yleisestä ilmiöstä, sillä suomalaisista 16–74-vuotiaista 75 prosenttia on kokenut lähisuhdeväkivaltaa vähintään kerran elämänsä aikana (Siltala ym. 2022). Tilanne onkin Suomessa erityisen huolestuttava, sillä ainakin naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa esiintyy Suomessa kolmanneksi eniten kaikista EU-maista (FRA 2014).

Vaikka lähisuhdeväkivaltaa voi kokea kuka tahansa sukupuolesta riippumatta, on se kuitenkin sukupuolistunut ilmiö. Väkivalta ei siis ole täysin sattumanvaraista vaan kytköksissä sukupuoleen. Väkivallan tekemisessä, kokemisessa ja tapahtumakontekstissa on tyypillisesti eroja naisten ja miesten välillä. (Ronkainen 2017, 20, 29.) Myös naisten ja miesten kokeman väkivallan muodoissa ja toistuvuudessa on usein eroja (Dobash & Dobash 2004; Tilastokeskus 2022).

Väkivalta voi aiheuttaa kokijalleen vakavia fyysisiä ja henkisiä seurauksia ja pahimmillaan johtaa uhrin kuolemaan. Lähisuhdeväkivalta vaikuttaa usein kokijan sosiaalisiin suhteisiin, ja siitä voivat kärsiä myös kokijan läheiset, varsinkin lapset. (Nollalinja 2020.) Väkivalta on myös yhteiskunnallinen ongelma, joka vaikuttaa kansanterveyteen ja väestön hyvinvointiin (October & Laitinen 2022, 4) ja josta aiheutuu koko yhteiskunnalle mittavia taloudellisia kustannuksia (Peterson ym. 2018). Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet käyttävät muuta väestöä enemmän niin sosiaali-, terveys- kuin oikeuspalveluitakin, ja esimerkiksi terveydenhuoltokustannukset ovat heillä selvästi korkeammat kuin väestöllä keskimäärin (Siltala 2021). Lähisuhdeväkivalta on sukupuolistunutta myös seurauksiltaan: siitä aiheutuvat fyysiset ja henkiset seuraukset ovat yleisempiä (Carbone-López ym. 2006; Heiskanen & Ruuskanen 2010) ja yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset korkeampia (Peterson ym. 2018), kun kokija on nainen.

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneille on tarjolla monenlaisia palveluita ja tukea. On kuitenkin yleistä, ettei kokija hae apua virallisista palveluista (Siltala ym. 2022) tai ylipäätään kerro kokemuksistaan kellekään (Danielsson & Salmi 2013). Tässäkin on sukupuolistuneita eroja, ja naiset hakevat apua kokemaansa väkivaltaan miehiä yleisemmin (Ansara & Hindin 2010).

Jos läheisessä ihmissuhteessa on väkivaltaa, se ei tyypillisesti jää yhteen kertaan vaan toistuu, ja sillä on taipumus ajan myötä lisääntyä ja muuttua vakavammaksi (Nollalinja 2020).

Yksilöllisten ja yhteiskunnallisten seurausten ennaltaehkäisemiseksi olisi olennaisen tärkeää, että lähisuhdeväkivaltaan pystyttäisiin puuttumaan ajoissa ja kokijat saataisiin nopeasti avun ja palveluiden piiriin. Sosiaalityöllä on tässä olennainen rooli. Väkivalta on sosiaalinen ongelma, joka näkyy sosiaalityössä monin tavoin: niin kokijoiden ja tekijöiden auttamistyössä kuin esimerkiksi lastensuojelussa ja päihde- ja asumispalveluissakin (Nygqvist 2001, 10). Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) velvoittaa järjestämään sosiaalipalveluja lähisuhdeväkivallasta johtuvaan tuen tarpeeseen. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on vastuu ehkäistä ja tunnistaa lähisuhdeväkivaltaa sekä tarjota tukipalveluja väkivaltaan kokeneille, ja sosiaali- ja terveystieteiden palvelut ovat tässä keskeisessä osassa (October & Laitinen 2022). Lähisuhdeväkivallan seurauksia ja avun hakemista koskevan tiedon saaminen on tärkeää, koska tiedon avulla ammattilaiset voivat paremmin tunnistaa lähisuhdeväkivaltaa sekä suunnitella ja kohdentaa kokijoille tarkoitettuja palveluja.

Lähisuhdeväkivallan seurauksia ja avun hakemista selittäviä tekijöitä sekä seurauksissa ja avun hakemisessa olevia sukupuolieroja on tutkittu varsinkin kansainvälisesti (esim. Ansara & Hindin 2010; Barrett & Pierre 2011; Coker ym. 2002; Tjaden & Thoennes 2000), mutta tutkimuksessa on myös aukkoja. Esimerkiksi siitä, selittävätkö samat tekijät lähisuhdeväkivallan seurauksia ja avun hakemista sekä naisilla että miehillä, tai siitä, miksi naisten ja miesten välillä on eroja seurauksissa ja avun hakemisessa, ei ole juuri tutkittua tietoa. Lisäksi lähisuhdeväkivaltaa koskevasta tutkimuksesta valtaosa on keskittynyt naisiin kohdistuvaan ja parisuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan, kun taas miehiin kohdistuva ja muissa lähisuhteissa tapahtuva väkivalta sekä naisten ja miesten välinen vertailu ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Tässä tutkimuksessa pyrin osaltani paikkaamaan aiemmassa tutkimuksessa olevia aukkoja. Vertailen, miten lähisuhdeväkivallan muodot ja toistuvuus ovat yhteydessä väkivallan seurauksiin nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla. Tutkin myös, selittyvätkö naisten ja miesten väliset erot väkivallan seurauksissa sillä, että naisten ja miesten kokeman väkivallan muodoissa ja toistuvuudessa on eroja. Avun hakemiseen liittyen tarkastelen, millaisessa yhteydessä väkivallan muodot, toistuvuus ja fyysiset seuraukset ovat naisten ja miesten avun hakemiseen. Lisäksi tutkin, selittyvätkö avun hakemisen erot naisten ja miesten välillä koetun väkivallan muodoilla, toistuvuudella ja fyysisillä seurauksilla. Tutkimukseni keskittyy tilanteisiin, joissa väkivallan kokija on hakenut apua Nollalinja-puhelinpalvelusta. Nollalinja on auttava puhelin, johon voivat maksutta ja anonymisti soittaa lähisuhdeväkivaltaan tai naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kokeneet, heidän läheisensä sekä ammattilaiset. Käytän

aineistonani Nollalinjan palvelunseurantalomakkeista kertynyttä tilastoaineistoa, jota tarkastelen ristiintaulukoinnin ja regressioanalyysin avulla.

Väkivalta on sensitiivinen aihe, jota tutkittaessa on olennaista harkita, miten aiheesta puhuu ja millaisia käsitteitä käyttää. Tutkijan on tärkeää toisaalta olla vähättelemättä väkivaltakokemuksia ja uhriksi joutumista mutta toisaalta myös olla kategorisoimatta kokijoita heikoiksi ja passiivisiksi uhreiksi (Keskinen 2001, 29–30). Erityisesti olen pohtinut, millä sanoilla puhun väkivaltaa kokeneista henkilöistä. Aiemmissa suomenkielisissä tutkimuksissa on puhuttu esimerkiksi väkivallan kokijoista (esim. Hietamäki & Paukkunen 2021; Kaittila & Nyqvist 2014; Piispa 2006) ja väkivallan kohteena olleista (esim. Husso 2003), ja etenkin rikosuhritutkimuksissa on puhuttu uhreista (esim. Danielsson & Salmi 2013; Näsi & Kolttola 2021). Englanniksi käytetään yleisimmin sanaa *victim* (esim. Afifi ym. 2008; Coker ym. 2002; Hines ym. 2007). Myös sana *survivor* käytetään jonkin verran (esim. Barrett & Pierre 2011; Cho ym. 2020), mutta tämän ilmaisun käyttö ei ole vakiintunut suomenkieliseen tutkimukseen.

Olen itse tutkimuksessani päätenyt puhumaan väkivallan kokijoista. Nähdäkseni kokija-sana ei herätä samanlaisia mielleyhtymiä heikkoudesta ja passiivisuudesta kuin esimerkiksi uhri-sana helposti herättää. Toisaalta väkivallan kokija -ilmaus ei mielestäni myöskään vähättele kokemuksia tai niiden vakavuutta vaan päinvastoin korostaa henkilön omaa kokemusta väkivallasta. Ilmaus sopii mielestäni hyvin tähän tutkimukseen, jossa tarkastelen väkivaltaa juuri kokijoiden ja heidän sukupuolensa näkökulmasta.

Sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksessa sukupuolta on yleensä tarkasteltu hyvin binäärisesti (esim. Ansara & Hindin 2010; Dobash & Dobash 2004; Lövestad & Krantz 2012). Tutkimuksissa puhutaan enimmäkseen naisista ja miehistä, eikä muunlaisia sukupuoli-identiteettejä tai sukupuolivähemmistöjen kokemuksia valtaosassa tutkimuksista käsitellä. Käyttämässäni aineistossa on kokijan sukupuoleksi ollut mahdollista määritellä myös ”muu”, mutta koska tämä muiden joukko on aineistossa erittäin pieni, ei sen tarkastelu erikseen ole tällä aineistolla mahdollista. Tässäkin tutkimuksessa tarkastellaan siis vain naisia ja miehiä, vaikka tiedostankin tämän näkökulman rajoittuneisuuden.

Tutkielmani alussa esittelen käyttämiäni käsitteitä ja aiempaa tutkimusta aiheeseeni liittyen. Toisessa luvussa avaan tarkemmin sukupuolistunutta lähisuhdeväkivaltaa, väkivaltakokemusten yleisyyttä sekä väkivallan muotoja ja seurauksia. Kolmannessa luvussa kerron apua tarjoavista palveluista ja avun hakemisesta. Neljännessä luvussa esittelen

tutkimusasetelmani ja kuvaan tutkimukseni tarkoitusta, aineistoa, muuttujia, menetelmiä ja analyysia sekä sitä, miten tutkimuseettiset asiat on tutkimuksessani huomioitu. Viidennessä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset ja kuudennessa luvussa teen yhteenvedon tuloksista ja arvioin tutkimukseni luotettavuutta ja merkitystä.

2 Lähisuhdeväkivalta, seuraukset ja sukupuoli

2.1 Sukupuolistunut lähisuhdeväkivalta ja väkivaltakokemusten yleisyys

Väkivalta on Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan ”vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista siten, että tämä kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja että tämä johtaa tai voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen, perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen tai kuolemaan” (Bildjuschkin ym. 2020, 5). Tämän määritelmän mukaan väkivalta on siis tahallista toimintaa eikä esimerkiksi toisen ihmisen satuttamista vahingossa. Määritelmä huomioi myös väkivallan erilaiset seuraukset ja sen, että väkivalta voi olla paitsi fyysistä voimankäyttöä myös muunlaista vallankäyttöä, kontrolloimista ja uhkaamista.

Lähisuhdeväkivallalla viitataan väkivaltaan, jonka ”tekijä ja kohde ovat tai ovat olleet keskenään läheisessä suhteessa”. Tekijä voi siis olla kokijan kumppani, lapsi, sisarus, vanhempi tai muu läheinen. (Bildjuschkin ym. 2020, 7.) Yleinen lähisuhdeväkivallan muoto on parisuhdeväkivalta, joka viittaa toisiinsa intiimissä sidoksessa olevien henkilöiden väliseen väkivaltaan. Intiimi sidos voi olla niin seurustelusuhde, avoliitto kuin avioliittokin. (Ronkainen 2017, 32.) Lähisuhdeväkivaltaa on tutkittu eniten juuri parisuhdeväkivallan näkökulmasta.

Lähisuhdeväkivalta, kuten väkivalta ylipäätään, on vahvasti sukupuolistunut ilmiö.

Väkivallan sukupuolistuneisuus tarkoittaa, että sukupuoli määrittää sekä väkivallan tekemistä että kokemista. Tyypillisesti naiset ja miehet kokevat ja tekevät erilaista väkivaltaa, joka tapahtuu erilaisissa konteksteissa. (Ronkainen 2017, 20.) Sukupuolistuneessa väkivallassa ei ole kyse yksinkertaistetusta miesten ja naisten vastakkainasettelusta tai siitä, että ihminen asetettaisiin sukupuolensa perusteella automaattisesti tekijän tai uhrin asemaan. Sukupuoli kuitenkin vaikuttaa siihen, millaisia toisistaan eroavia piirteitä naisten ja miesten kokema ja tekemä väkivalta tyypillisesti saa. (Ronkainen & Näre 2008, 21–22.) Keskinen (2010, 243–244) puhuu väkivallan ”sukupuolistuneista profiileista”, jotka muodostuvat väkivallan yleisyydestä, paikoista, muodoista ja seurauksista. Juuri nämä sukupuolistuneet profiilit ovat Keskinen mukaan sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksen kannalta keskeisiä.

Väkivallan sukupuolistuneisuuden voidaan nähdä olevan yhteydessä siihen, miten eri sukupuolet ovat laajemminkin yhteiskunnassa erilaisessa asemassa. Naisten ja miesten erilaisia väkivaltakokemuksia voidaan ymmärtää tarkastelemalla väkivaltaa vallankäyttönä,

joka liittyy sukupuolten välisiin, epäsymmetrisiin valtasuhteisiin (Nygqvist 2004, 101). Myös Husso (2003, 45–46) muistuttaa, että väkivalta ei tapahdu tyhjiössä, vaan sitä tulee tarkastella suhteessa laajempiin yhteiskunnallisiin valtajärjestelmiin ja epätasa-arvoon. Toisaalta tietyt olosuhteet ja valtarakenteet mahdollistavat väkivallan, ja toisaalta taas väkivalta tuottaa ja vahvistaa valtasuhteita.

Tietoa lähisuhdeväkivallan yleisyydestä ja kytköksistä sukupuoleen saadaan muun muassa viranomaistilastoista ja väestökyselyistä. Nämä voivat antaa keskenään hiukan erilaista tietoa. Viranomaistilastot kertovat poliisin ja muiden viranomaisten tietoon tulleesta väkivallasta (Piispa & Heiskanen 2017, 69). Yksi esimerkki viranomaistilastosta on Tilastokeskuksen julkaisema Rikos- ja pakkokeinotilasto, joka kertoo poliisille ilmoitetusta väkivallasta. Tilaston mukaan vuonna 2019 poliisin tietoon tuli yhteensä 10 600 lähisuhdeväkivaltatapausta. Aikuisiin kohdistuneessa lähisuhdeväkivallassa oli selviä sukupuolittaisia eroja: kokijoista 77 prosenttia oli naisia ja epäillyistä tekijöistä 78 prosenttia miehiä. Naisten kokemasta lähisuhdeväkivallasta suurempi osa oli tapahtunut parisuhteessa kuin miesten kokemasta: naisilla hieman yli puolessa tapauksista ja miehillä 40 prosentissa tapauksista epäilty tekijä oli kokijan avio- tai avopuoliso. (Tilastokeskus 2020.)

Kaikki lähisuhdeväkivalta ei kuitenkaan näy viranomaisilta peräisin olevissa tilastoissa, koska väkivalta ei aina tule poliisin tai muiden viranomaisten tietoon. Osa kokijoista esimerkiksi haluaa suojella tekijää tai ei koe joutuneensa rikoksen kohteeksi. (Näsi & Kolttola 2021, 2.) Myös ajatus siitä, että väkivalta on normaalia tai että se ei ole vakavaa, sekä häpeän tunne ja seurausten pelko voivat estää hakemasta apua virallisilta tahoilta (Fanslow & Robinson 2010). Väestökyselyistä voidaan saada tietoa myös sellaisesta väkivallasta, joka jää piiloon viranomaisilta. Tällaisia väestökyselyitä ovat esimerkiksi rikosuhritutkimukset. Kyselyjen avulla kerätyt aineistotkaan eivät välttämättä kerro koko totuutta väkivallasta, koska kyselyt eivät mahdollisesti tavoita kaikkia ihmisryhmiä ja lievät tai arkaluonteiset teot saattavat niissäkin jäädä kertomatta. (Piispa & Heiskanen 2017, 74–75.)

Vuoden 2020 rikosuhritutkimuksessa miesten ja naisten välillä oli melko pieni ero väkivallan kokemisessa, kun tarkasteltiin kaikenlaista väkivaltaa: miehistä 14 prosenttia ja naisista 16 prosenttia ilmoitti kokeneensa väkivaltaa tai sillä uhkaamista kuluneen vuoden aikana. Naiset olivat kuitenkin kokeneet nykyisen tai entisen kumppanin tekemää väkivaltaa hieman miehiä yleisemmin. Naiset myös ilmoittivat miehiä useammin pelänneensä viimeisen vuoden aikana joutuvansa perheenjäsenen väkivallan kohteeksi. Lisäksi tapahtumapaikoissa oli eroa: naiset

olivat kokeneet väkivaltaa useammin työpaikallaan tai kotonaan, miehet taas julkisilla paikoilla. (Näsi & Kolttola 2021.)

Samantyyppisiä tuloksia saatiin myös vuosina 2009–2010 toteutetusta kyselytutkimuksesta. Miehistä ja naisista yhtä moni kertoi kokeneensa väkivaltaa 15 vuotta täytettyään, mutta miehet olivat kokeneet tuntemattomien tekemää väkivaltaa naisia useammin, kun taas naiset olivat kokeneet väkivaltaa parisuhteessa miehiä useammin. Miehistä 22 prosenttia ja naisista 35 prosenttia oli joskus kokenut nykyisen tai entisen puolisonsa tekemää väkivaltaa. Erityisenä piirteenä oli se, että miehet ja naiset olivat kokeneet suunnilleen yhtä usein väkivaltaa nykyisessä parisuhteessaan, mutta naiset olivat kokeneet miehiä selvästi useammin väkivaltaa entisissä parisuhteissaan. Niin miesten kuin naistenkin kokemasta väkivallasta valtaosa oli miesten tekemää. (Heiskanen & Ruuskanen 2010.)

Myös vuonna 2022 julkaistussa kyselytutkimuksessa saatiin vastaavia tuloksia. Naiset olivat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa hieman miehiä useammin: naisista sitä oli kokenut ainakin kerran elämässään 78 prosenttia ja miehistä 72 prosenttia. Sukupuolten välinen ero oli hieman suurempi, kun tarkasteltiin parisuhdeväkivaltaa: sitä oli kokenut naisista 48 prosenttia ja miehistä 39 prosenttia. Tässäkään tutkimuksessa naisten ja miesten välillä ei ollut merkittävää eroa nykyisen kumppanin tekemässä väkivallassa, kun taas entisen kumppanin tekemä väkivalta oli naisilla selvästi miehiä yleisempää. (Siltala ym. 2022.)

Myös Yhdysvalloissa toteutetuissa kyselytutkimuksissa on todettu naisten kokevan ainakin parisuhdeväkivaltaa miehiä useammin (Coker ym. 2002; Tjaden & Thoennes 2000). Toisaalta Uudessa-Seelannissa toteutetussa, nuorille aikuisille suunnatussa kyselytutkimuksessa naiset ja miehet ilmoittivat suunnilleen yhtä usein kokeneensa parisuhdeväkivaltaa (Fergusson ym. 2005).

Sen lisäksi, että useiden tutkimusten perusteella naisista parisuhdeväkivaltaa on kokenut suurempi osa kuin miehistä, naisten kokema parisuhdeväkivalta on kansainvälisten tutkimusten mukaan useammin toistuvaa kuin miesten kokema (Dobash & Dobash 2004; Tjaden & Thoennes 2000). Samaa kertovat myös suomalaiset kyselytutkimukset (Danielsson & Salmi 2013; Heiskanen & Ruuskanen 2010; Tilastokeskus 2022). Lisäksi naisten kokeman parisuhdeväkivallan on todettu olevan pidempikestoista kuin miesten kokeman (Tilastokeskus 2022; Tjaden & Thoennes 2000).

2.2 Lähisuhdeväkivallan muodot ja sukupuoli

Lähisuhdeväkivaltaa jaotellaan usein sen ilmenemismuodon perusteella. Väkivallan muotojen tarkastelu auttaa ymmärtämään, mitä lähisuhdeväkivalta käytännössä on ja miten monenlaisia tekoja siihen voi kuulua. Fyysinen väkivalta loukkaa henkilön ruumiillista koskemattomuutta (Bildjuschkin ym. 2020, 9). Sillä tarkoitetaan fyysisen voiman tahallista käyttämistä niin, että seurauksena voi olla uhrin loukkaantuminen, vammautuminen tai kuolema. Se voi olla esimerkiksi uhrin tönimistä, kiinni pitämistä, puremista, raapimista, kuristamista tai lyömistä, ja siihen voi liittyä myös aseiden käyttämistä. Henkinen väkivalta puolestaan on sellaista sanallista ja ei-sanallista kommunikointia, jonka tarkoituksena on vahingoittaa toista henkilöä henkisesti tai kontrolloida tätä. Se voi olla esimerkiksi aggressiivista puhetta, nimittelyä, nöyryyttämistä, uhkaavaa käyttäytymistä tai toisen kontrolloimista ja eristämistä. (Breiding ym. 2015, 11, 15.)

Seksuaalinen väkivalta loukkaa henkilön seksuaalista koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta (Bildjuschkin ym. 2020, 9). Sillä tarkoitetaan seksuaalisen teon tekemistä tai yrittämistä toista henkilöä kohtaan ilman tämän suostumusta. Se voi olla esimerkiksi yhdyntään tai muuhun kosketukseen pakottamista tai painostamista, sanallista seksuaalista häirintää tai seksuaalisten videoiden, kuvien tai juorujen levittämistä. (Breiding ym. 2015, 11–13.)

Taloudellisella väkivallalla viitataan taloudelliseen hyväksikäyttöön ja kontrollointiin tai näillä uhkaamiseen (Nyqvist 2001, 17). Taloudellisen väkivallan tekijä kontrolloi kokijan mahdollisuuksia hankkia, käyttää ja ylläpitää taloudellisia resursseja. Taloudellinen väkivalta uhkaa kokijan taloudellista turvallisuutta ja omavaraisuutta. (Adams ym. 2008). Taloudellinen väkivalta voidaan jakaa työssäkäynnin häiritsemiseen ja rajoittamiseen, rahaan liittyvään kontrollointiin (kuten toisen rahankäytön valvominen tai taloudellisten tietojen salaaminen toiselta), taloudelliseen hyväksikäyttämiseen (kuten toiselta varastaminen tai velkakierteen aiheuttaminen) sekä eron jälkeiseen taloudelliseen väkivaltaan (kuten elatusmaksujen maksamatta jättäminen tai huoltoriidan oikeudenkäynnin pitkittäminen) (Kaittila & Nyqvist 2014).

Toteutuneiden tekojen lisäksi väkivalta voi olla myös teoilla uhkailua. Väkivallalla uhkailu katsotaankin usein omaksi väkivallan muodokseen (esim. Cho ym. 2021; Danielsson & Salmi 2013; Heiskanen & Ruuskanen 2010). Uhkailu voi olla esimerkiksi fyysisellä tai seksuaalisella väkivallalla uhkaamista (Cho ym. 2021).

Erilaisia väkivallan muotoja on tunnistettu paljon, ja olen yllä kuvannut tarkemmin vain niitä muotoja, jotka ovat tämän tutkimuksen kannalta oleellisia. Näiden lisäksi erillisiksi väkivallan muodoiksi voidaan nimetä muun muassa vaino, kulttuuriin liittyvä väkivalta, uskontoon liittyvä väkivalta ja laiminlyönti (Bildjuschkin ym. 2020). Erityisesti viime vuosina on alettu puhua myös digitaalisesta tai teknologiavälitteisestä väkivallasta (Henry ym. 2020).

Vaikka tutkimuksissa tyypillisesti jaotellaan väkivaltaa erilaisiin muotoihin, kokijat itse eivät välttämättä erittele kokemaansa väkivaltaa sen eri muotojen ja tekotapojen mukaan (Nyqvist 2001, 86). Eri muodot ovat myös osin päällekkäisiä, eikä niitä käytännössä pysty aina selvästi erottamaan toisistaan. Esimerkiksi taloudelliseen väkivaltaan sisältyy usein myös fyysistä ja henkistä väkivaltaa, kuten kokijan pahoinpitelemistä työssä käymisen estämiseksi tai rahankäytön kontrolloimista (Kaittila & Nyqvist 2014).

Eri väkivallan muodot usein myös esiintyvät yhdessä. Parisuhdeväkivaltaa kokevat miehet kokevat useimmiten sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa (Hines ym. 2007).

Parisuhdeväkivaltaa kokevat naiset taas kokevat usein samassa suhteessa niin fyysistä, henkistä kuin seksuaalistakin väkivaltaa (García-Moreno ym. 2005). Vastaavanlaisia tuloksia on naisten osalta saatu myös Suomessa toteutetuissa kyselytutkimuksissa: fyysistä väkivaltaa kokeneet naiset ovat usein kokeneet myös henkistä tai taloudellista väkivaltaa (Heiskanen & Ruuskanen 2010), ja väkivallalla uhkaamista kokeneet naiset ovat tyypillisesti kokeneet myös fyysistä väkivaltaa (Piispa 2006). Myös taloudellista väkivaltaa koskevien tutkimusten mukaan suhteissa, joissa esiintyy taloudellista väkivaltaa, on tyypillisesti muunkinlaista väkivaltaa ja kontrollointia (Adams ym. 2008; Kaittila & Nyqvist 2014).

Koetuissa lähisuhdeväkivallan muodoissa on monien tutkimusten mukaan sukupuolistuneita eroja. Näitä eroja on tutkittu enimmäkseen parisuhdeväkivallan osalta. Naiset kokevat miehiä yleisemmin parisuhteissaan fyysistä väkivaltaa (Cho ym. 2020; Coker ym. 2002; Siltala ym. 2022; Tilastokeskus 2022), ja naisten on todettu kokevan miehiä useammin vakavaa fyysistä väkivaltaa, kuten seinää vasten paaskaamista, tarttumista, polttamista ja kuristamista (Lövestad & Krantz 2012). Myös seksuaalisen väkivallan kokemukset parisuhteessa ovat naisilla selvästi yleisempiä kuin miehillä (Cho ym. 2020; Coker ym. 2002; Dobash & Dobash 2004; Lövestad & Krantz 2012; Siltala ym. 2022; Tilastokeskus 2022). Lisäksi naiset kokevat parisuhteessa väkivallalla uhkaamista miehiä useammin (Cho ym. 2020; Tjaden & Thoennes 2000).

Sekä naisilla että miehillä parisuhteessa koetun väkivallan yleisin muoto on tutkimusten mukaan henkinen väkivalta (Cho ym. 2020; Coker ym. 2002; García-Moreno ym. 2005; Tilastokeskus 2022). Tulokset naisten ja miesten välisistä eroista sen kokemisessa vaihtelevat hieman. Esimerkiksi suomalaisen (Tilastokeskus 2022) ja ruotsalaisen (Lövestad & Krantz 2012) kyselytutkimuksen mukaan naiset kokevat parisuhteessa henkistä väkivaltaa hieman miehiä yleisemmin. Yhdysvaltalaisia yliopisto-opiskelijoita koskevassa tutkimuksessa taas todettiin, että naiset ja miehet kokevat henkistä parisuhdeväkivaltaa yhtä usein (Cho ym. 2020). Kun tarkastellaan pelkästään henkisen parisuhdeväkivallan kokemista niin, ettei samaan aikaan ole esiintynyt muita väkivallan muotoja, kokevat miehet henkistä väkivaltaa yhdysvaltalaisen kyselytutkimuksen mukaan naisia useammin ja miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta suurempi osa on henkistä kuin naisten kokemasta (Coker ym. 2002).

2.3 Lähisuhdeväkivallan seuraukset ja sukupuoli

Lähisuhdeväkivallan seurauksia on tutkittu eniten parisuhdeväkivallan osalta.

Parisuhdeväkivallan kokeminen kasvattaa sekä fyysisten että psyykkisten terveysongelmien riskiä niin miehillä kuin naisillakin (Carbone-López ym. 2006; Coker ym. 2002). Väkivalta on kuitenkin sukupuolistunutta myös seurauksiltaan, ja tutkimusten mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla on miehiä korkeampi riski vakaviin seurauksiin ja vakaviin loukkaantumisiin (Miller & McCaw 2019).

Parisuhdeväkivallasta voi aiheutua sen kokijalle monenlaisia fyysisiä seurauksia. Tyypillisiä välittömiä seurauksia ovat esimerkiksi venähdykset, ruhjeet, haavat, murtumat, tapaturmainen aivovamma, rintakehän ja vatsan vammat sekä pään, niskan ja kasvojen vauriot.

Parisuhdeväkivallan kokijoilla on myös muita korkeampi riski sairastua kroonisiin sairauksiin kuten astmaan, niveltulehdukseen, aivohalvaukseen sekä sydän- ja verisuonitauteihin.

Parisuhdeväkivallan kokeminen on yhteydessä heikompaan terveydentilaan ylipäätään, ja tätä yhteyttä on selitetty esimerkiksi kroonisella stressillä, jota parisuhdeväkivalta kokijalleen aiheuttaa. Krooninen stressi voi myös lisätä tupakointia ja muuta päihteiden käyttöä, mikä osaltaan heikentää kokijoiden terveydentilaa. Hedelmällisessä iässä olevilla naisilla parisuhdeväkivallan kokemisella on todettu olevan yhteys myös heikompaan seksuaali- ja lisääntymisterveyteen. (Miller & McCaw 2019.)

Lukuisten tutkimusten mukaan parisuhdeväkivallasta aiheutuvat fyysiset vammat ovat naispuolisilla kokijoilla yleisempiä kuin miespuolisilla (Carbone-López ym. 2006; Cho ym. 2020; Danielsson & Salmi 2013; Dobash & Dobash 2004; Heiskanen & Ruuskanen 2010;

Tilastokeskus 2022; Tjaden & Thoennes 2000). Toisaalta Uudessa-Seelannissa toteutetussa kyselytutkimuksessa naiset ja miehet ilmoittivat suunnilleen yhtä usein saaneensa jonkin vamman parisuhdeväkivallan seurauksena (Fergusson ym. 2005).

Parisuhdeväkivallasta aiheutuu sen kokijalle usein myös psyykkisiä ongelmia. Tyypillisiä seurauksia ovat muun muassa masennus, ahdistuneisuushäiriöt, syömishäiriöt, itsetuhoinen käyttäytyminen ja päihdeongelmat (Fergusson ym. 2005; Miller & McCaw 2019). Myös esimerkiksi häpeän tunteet, ylläsurvintuneisuus, hermostuneisuus, ärtyneisyys sekä muistin ja keskittymiskyvyn ongelmat ovat yleisiä (Piispa 2006). Monet parisuhdeväkivaltaa kokeneet tuntevat myös syyllisyyttä väkivallasta (Nygqvist 2001). Parisuhdeväkivallan ja mielenterveysongelmien välillä on todettu olevan kaksisuuntainen yhteys: parisuhdeväkivalta lisää mielenterveysongelmien riskiä ja voi pahentaa jo olemassa olevia ongelmia, ja mielenterveysongelmista kärsivillä taas on suurempi riski kokea parisuhdeväkivaltaa (Miller & McCaw 2019).

Myös parisuhdeväkivallasta aiheutuvat psyykkiset seuraukset ovat tutkimusten mukaan naisilla yleisempiä kuin miehillä (Carbone-López ym. 2006; Coker ym. 2002; Heiskanen & Ruuskanen 2010; Tilastokeskus 2022). Parisuhdeväkivalta aiheuttaa naisille esimerkiksi pelkoa enemmän kuin miehille (Cho ym. 2020; Dobash & Dobash 2004; Fergusson ym. 2005). Seuraukset voivat myös olla naisilla ja miehillä erilaisia. Parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla on myös miehiä todennäköisemmin ahdistuneisuushäiriö, kun taas miehillä on naisia todennäköisemmin jokin käyttäytymishäiriö tai päihdehäiriö (Afifi ym. 2008). Suomalaisen kyselytutkimuksen mukaan naisilla yleisimpiä parisuhdeväkivallan psyykkisiä seurauksia ovat pelko, viha ja heikentynyt itsevarmuus, miehillä taas masennus, viha ja järkytys (Heiskanen & Ruuskanen 2010). Toisaalta Uudessa-Seelannissa nuorille aikuisille tehdyssä kyselytutkimuksessa parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten ja miesten välillä ei ollut juuri eroa heille aiheutuneissa psyykkisissä seurauksissa (Fergusson ym. 2005).

Sen lisäksi, että useiden tutkimusten perusteella väkivallan psyykkiset ja fyysiset seuraukset ovat naisilla miehiä yleisempiä, saattaa myös näiden seurausten yhdistelmä olla naisilla tyypillisempi kuin miehillä. Suomalaisen kyselytutkimuksen mukaan naispuolisilla parisuhdeväkivallan kokijoilla on tyypillistä, että väkivallalla on sekä fyysisiä että psyykkisiä seurauksia, ja miehille taas seuraukset ovat melko usein pelkästään fyysisiä tai psyykkisiä (Heiskanen & Ruuskanen 2010).

Lähisuhdeväkivallalla voi olla myös taloudellisia seurauksia. Kokija voi esimerkiksi joutua olemaan väkivallan takia pois töistä, ja tämän on todettu olevan yleisempää naisilla kuin miehillä (Tjaden & Thoennes 2000). Etenkin taloudellinen väkivalta voi heikentää kokijan taloudellista tilannetta ja taloudenhallintaa, ja mikäli tekijä häiriköi kokijan koulussa tai työssä käymistä, voi tämä aiheuttaa katkoksia kokijan koulutukseen ja työuraan. Tämä taas heikentää kokijan mahdollisuuksia työllistyä ja ansaita rahaa. (Kaittila & Nyqvist 2014.)

Näiden yksilöille aiheutuvien taloudellisten seurausten lisäksi väkivallasta aiheutuu yhteiskunnalle mittavia kustannuksia, jotka johtuvat muun muassa terveydenhuollon kustannuksista, kokijoiden ja tekijöiden tuottavuuden laskusta sekä oikeudellisista kuluista. Kustannukset ovat naispuolisten parisuhdeväkivallan kokijoiden kohdalla huomattavasti korkeammat kuin miespuolisten, ja erityisen selvästi ero näkyy terveydenhuollon kustannuksissa. (Peterson ym. 2018.) Myös Suomessa on todettu, että lähisuhdeväkivallasta aiheutuvat terveydenhuoltokustannukset ovat naispuolisilla kokijoilla korkeammat kuin miespuolisilla (Siltala ym. 2022).

Sitä, miksi lähisuhdeväkivallalla on naispuolisille kokijoille enemmän seurauksia kuin miespuolisille, ei ole juuri tutkittu. Mahdolliseksi syyksi on esitetty, että naiset kokevat muodoiltaan ja toistuvuudeltaan vakavampaa väkivaltaa kuin miehet, jolloin seurauksetkin olisivat naisille vakavampia (Carbone-López ym. 2006). Miesten on todettu ajattelevan selvästi naisia yleisemmin, ettei heidän kokemansa väkivalta ole kovin vakavaa (Dobash & Dobash 2004; Tilastokeskus 2022), ja tämä voisi olla yksi selitys sille, etteivät miehet reagoi kokemaansa väkivaltaan yhtä voimakkaasti kuin naiset.

2.4 Muita väkivallan seurauksiin liittyviä tekijöitä

Sukupuolen ohella myös tapahtuneen väkivallan piirteisiin liittyvät tekijät ovat yhteydessä siihen, millaisia seurauksia väkivallalla sen kokijalle on. Esimerkiksi eri väkivallan muodoilla voi olla erilaisia seurauksia. Niin fyysinen kuin henkinenkin väkivalta ovat yhteydessä sekä fyysisiin että henkisiin seurauksiin naisilla ja miehillä. Henkisellä väkivallalla kuitenkin vaikuttasi olevan kaiken kaikkiaan enemmän negatiivisia terveysvaikutuksia kuin fyysisellä. (Coker ym. 2002.) Henkisen väkivallan on todettu olevan fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa vahvemmin yhteydessä kokijan masennusoireisiin ja heikkoon unen laatuun (Siltala 2021). Parisuhdeväkivaltaa kokeneita äitejä koskevassa tutkimuksessa todettiin, että henkinen väkivalta lisää masennuksen todennäköisyyttä enemmän kuin fyysinen (Postmus ym. 2012).

Myös muut väkivallan muodot voivat olla seurauksiltaan fyysistä väkivaltaa haitallisempia. Tutkimusten perusteella naisten parisuhteessa kokema seksuaalinen väkivalta tai seksuaalisen ja fyysisen väkivallan yhdistelmä aiheuttaa todennäköisemmin fyysisiä terveysongelmia kuin pelkkä fyysinen väkivalta (Campbell ym. 2002), ja taloudellinen väkivalta taas lisää naisilla masennuksen todennäköisyyttä enemmän kuin fyysinen (Postmus ym. 2012).

Toisaalta fyysinen väkivalta kasvattaa fyysisen loukkaantumisen todennäköisyyttä enemmän kuin henkinen, vaikka molemmat väkivallan muodot tätä riskiä lisäävätkin. Tämä koskee niin mies- kuin naispuolisia kokijoita. (Coker ym. 2002.) Etenkin vakava fyysinen väkivalta kasvattaa erilaisten seurausten riskiä. Parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia koskevassa suomalaistutkimuksessa todettiin, että fyysisiä vammoja seuraa selvästi useammin vakavasta fyysisestä väkivallasta kuin lievemmästä fyysisestä väkivallasta, seksuaalisesta väkivallasta tai uhkailusta. Myös henkiset seuraukset ovat todennäköisempiä vakavaa fyysistä väkivaltaa tai uhkailua kokeneilla kuin lievempää fyysistä väkivaltaa tai seksuaalista väkivaltaa kokeneilla. (Piispa 2006.)

Väkivallasta aiheutuvien seurausten riski on tutkimusten perusteella erityisen suuri niissä tapauksissa, joissa väkivalta on monimuotoista ja usein toistuvaa. Naisilla, jotka ovat parisuhteessaan kokeneet fyysisen väkivallan lisäksi henkistä väkivaltaa ja uhkailua ja joilla väkivalta on ollut usein toistuvaa, on suurempi fyysisten terveysongelmien ja psyykkisen ahdistuneisuuden riski verrattuna niihin naisiin, joiden kokema väkivalta ei ole ollut yhtä monimuotoista ja toistuvaa (Leone ym. 2004). Vastaavaa on havaittu myös tutkimuksissa, jotka eivät rajoitu pelkästään naisiin: monimuotoisesta ja usein toistuvasta väkivallasta aiheutuu lievempää väkivaltaa yleisemmin fyysisiä vammoja, masennusta ja mielenterveysongelmia (Carbone-López ym. 2006) sekä henkisiä seurauksia ylipäätään (Fergusson ym. 2005). Naisilla yhteys on kuitenkin vahvempi kuin miehillä (Carbone-López ym. 2006).

3 Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden palvelut ja avun hakeminen

3.1 Lähisuhdeväkivaltaa kokeneille tarkoitetut palvelut

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden tukea voidaan jaotella viralliseen ja epäviralliseen tukeen. Epävirallinen tuki viittaa esimerkiksi perheen, sukulaisten, ystävien ja muun lähiyhteisön antamaan tukeen, joka voi olla muun muassa käytännön apua, neuvojen antamista tai henkistä tukea ja keskusteluapua. Virallista tukea taas antavat erilaiset palveluorganisaatiot, kuten poliisi tai sosiaali- ja terveystyöpalvelut. (Kääriäinen 2006, 103–104.)

Suomessa virallisia tukipalveluja tarjoavat useat eri tahot. Nyqvist (2001, 154) on jaotellut lähisuhdeväkivalta- ja tukipalveluita kolmeen eri ryhmään. Suurimman ryhmän muodostavat psykososiaaliset palvelut, joihin kuuluvat esimerkiksi turvakodit, perheneuvolat, kirkon perheasiain neuvottelukeskukset, kunnan sosiaalitoimi sekä kolmannen sektorin palvelut kuten erilaiset itseapu- ja vertaistukiryhmät. Toiseksi ryhmäksi Nyqvist luokittelee terveydenhuollon palvelut ja kolmanneksi ryhmäksi juridiset palvelut, joihin kuuluvat poliisin ja oikeuslaitoksen palvelut.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen niitä väkivallan kokijoita, jotka ovat hakeneet apua auttavasta puhelimesta, Nollalinjasta. Suomessa lähisuhdeväkivaltaa kokeneille puhelinpalveluita tarjoavat Nollalinjan lisäksi ainakin Monika-Naiset, Naisten Linja, Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Suvanto-linja, Kriisipuhelin, Rikosuhripäivystys, Lasten ja nuorten puhelin sekä Poikien Puhelin. Osa näistä on tarkoitettu nimenomaan lähisuhdeväkivaltaa kokeneille, kun taas osa on tarkoitettu laajemmalle kohderyhmälle ja lähisuhdeväkivalta on vain yksi keskustelujen aihealue. (Hietämäki ym. 2020, 22–25.) Auttavat puhelimet poikkeavat useista muista palveluista siinä, että niihin voi olla yhteydessä anonymisti ilman ajanvarausta (Hietämäki & Paukkunen 2021, 334). Ainakaan Suomessa auttavat puhelimet eivät pysty tarjoamaan apua kaikille halukkaille, sillä saapuvista puheluista useimmiten alle 30 prosenttiin pystytään vastaamaan (Hietämäki ym. 2020, 27).

Osa lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden palveluista on tarkoitettu pelkästään naisille tai miehille, osa taas kaikille sukupuolille. Kaiken kaikkiaan valtaosa palveluiden käyttäjistä on kuitenkin naisia. Esimerkiksi turvakodit tarjoavat Suomessa palveluita kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille sukupuolesta riippumatta, mutta vuonna 2021 turvakotien aikuisasiakkaista 91 prosenttia oli naisia (Nipuli 2022). Myös terveydenhuollon päivystykseen hakeutuneista lähisuhdeväkivallan uhreista valtaosa on naisia (Siltala 2021). Vuosina 2015–

2020 Suomessa poliisin asiakasrekisterissä lähisuhdeväkivaltaa kokeneista 78 prosenttia oli naisia. Terveystieteiden osalta vastaava luku oli erikoissairaanhoidossa 74 prosenttia ja avoterveydenhuollossa 64 prosenttia. (Siltala ym. 2022.) Naisten suurempi osuus näkyy myös auttaviin puhelimiin saapuvissa puheluisissa: niissä auttavissa puhelimeissa, jotka on tarkoitettu kaikille sukupuolille, valtaosa soittajista on yleensä naisia (Hietamäki ym. 2020). Naisten suurempi osuus palveluiden käyttäjissä selittyy sillä, että naiset kokevat ainakin parisuhdeväkivaltaa useammin kuin miehet (ks. luku 2.1) ja hakevat apua tyypillisemmin kuin miehet (ks. luku 3.2).

3.2 Avun hakeminen ja sukupuoli

Vaikka tukea on tarjolla useasta eri lähteestä, ei ole itsestään selvää, että lähisuhdeväkivallan kokija päätyy hakemaan apua. Suomalaisen kyselytutkimuksen mukaan lähisuhdeväkivaltaa kokeneista 22 prosenttia hakee apua sosiaali-, terveys- tai oikeuspalveluista (Siltala ym. 2022). Poliisilta apua hakee vain pieni osa kokijoista, vuoden 2020 rikosuhritutkimuksen mukaan 12 prosenttia (Näsi & Koltola 2021). Esimerkiksi turvakotiin hakeudutaan usein vasta sitten, kun koetaan, ettei ole enää muita vaihtoehtoja (Nyqvist 2001, 166).

Avun hakemisen ja sukupuolen välistä yhteyttä on tutkittu pääasiassa parisuhdeväkivallan näkökulmasta. Tutkimusten mukaan miehille on naisia tyypillisempää, etteivät he kerro väkivaltakokemuksistaan muille. Suomalaisessa rikosuhritutkimuksessa parisuhdeväkivaltaa kokeneista miehistä 67 prosenttia ja naisista 37 prosenttia ei ollut kertonut tapahtuneesta kellekään (Danielsson & Salmi 2013). Yhdysvaltalaisia college-opiskelijoita koskeneessa tutkimuksessa taas parisuhdeväkivaltaa kokeneista miehistä 83 prosenttia ja naisista 64 prosenttia ei ollut hakenut apua miltään taholta (Cho ym. 2020).

Naiset tyypillisesti hakevat etenkin virallista apua lähisuhdeväkivaltaan todennäköisemmin kuin miehet. Kanadalaisen kyselytutkimuksen mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista 64 prosenttia ja miehistä 32 prosenttia oli hakenut apua joltain viralliselta taholta (Ansara & Hindin 2010). Sekä Suomessa että muissa maissa tehdyissä tutkimuksissa on havaittu, että naisten kokemasta parisuhdeväkivallasta selvästi suurempi osuus tulee poliisin tietoon kuin miesten kokemasta ja että parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset hakevat myös terveydenhuollosta apua miehiä todennäköisemmin (Ansara & Hindin 2010; Danielsson & Salmi 2013; Tilastokeskus 2022; Tjaden & Thoennes 2000). Naispuoliset kokijat myös hakeutuvat muihin lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden tukipalveluihin miespuolisia todennäköisemmin (Tilastokeskus 2022).

Epävirallisen avun hakemisen osalta tulokset sukupuolten välisistä eroista vaihtelevat. Esimerkiksi kanadalaisen tutkimuksen mukaan naiset hakevat epävirallista apua miehiä useammin: parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista 81 prosenttia ja miehistä 57 prosenttia ilmoitti kertoneensa tapahtuneesta jollekin tuttavalleen (Ansara & Hindin 2010). Toisissa tutkimuksissa taas on saatu tulokseksi, että naiset hakevat miehiä todennäköisemmin apua parisuhdeväkivaltaan virallisilta tahoilta mutta epävirallisen avun hakemisessa ei ole eroa naisten ja miesten välillä (Cho ym. 2020; Popescu ym. 2010).

Vaikka lähisuhdeväkivaltaa kokeneet miehet hakevat apua naisia harvemmin, vaikuttaisivat naiset ja miehet kuitenkin suosivan samoja avunantajatahoja. Sekä naiset että miehet hakevat selvästi useammin apua epävirallisilta tahoilta kuin virallisilta tahoilta (Ansara & Hindin 2010; Danielsson & Salmi 2013; Fanslow & Robinson 2010; Kääriäinen 2006; Peitsalo ym. 2017; Tilastokeskus 2022). Molemmat turvautuvat epävirallisen avun hakemisessa useimmiten perheenjäseniinsä (Ansara & Hindin 2010) tai ystäviinsä (Danielsson & Salmi 2013). Virallisista tahoista sekä naiset että miehet hakeutuvat useimmiten terveydenhuoltoon tai poliisiin luo, kun taas muista tukipalveluista apua haetaan harvemmin (Ansara & Hindin 2010; Tilastokeskus 2022).

Sitä, miksi miehet hakevat kokemaansa lähisuhdeväkivaltaan apua naisia harvemmin, ei ole juuri tutkittu. Joitain mahdollisia syitä on kuitenkin pohdittu. Suomessa toteutetun kyselytutkimuksen mukaan miehet pitävät väkivaltakokemuksistaan puhumista ja virallisen avun piiriin hakeutumista usein vaikeana. Tämän taustalla voi olla esimerkiksi se, että väkivallan uhriksi joutuminen ja avun hakeminen sopivat huonosti yhteen perinteisen maskuliinisuuden ja miehille annettujen roolien kanssa. (Peitsalo ym. 2017, 14–15.) Miehet ovat saattaneet sisäistää maskuliinisuuteen liittyviä sukupuolinormeja, joiden mukaan heidän ei tulisi hakea apua terveysongelmiinsa eikä varsinkaan naisen tekemästä väkivallasta johtuviin ongelmiin (Ansara & Hindin 2010, 1013).

Naispuolisille väkivallan kokijoille tarkoitettuja palveluita on enemmän kuin miespuolisille, mikä voi myös vaikeuttaa miesten avun hakemista (Ansara & Hindin 2010, 1013). Usein miehet kokevatkin, että avun saaminen on vaikeaa, koska monet palveluista on tarkoitettu naisille, miesten kertomiin väkivaltakokemuksiin suhtaudutaan epäuskoisesti tai apua hakevien miesten epäillänsä olevan itse väkivallan tekijöitä (Hines ym. 2007). Lisäksi naiset saattavat hakea useammin apua siksi, että heidän kokemansa väkivalta on tyypillisesti vakavampaa ja pidempikestoista kuin miesten (Ansara & Hindin 2010, 1013).

3.3 Muita avun hakemiseen liittyviä tekijöitä

Väkivallan kokijan sukupuolen lisäksi monet muutkin seikat liittyvät siihen, hakeeko kokija apua. Näitäkin tekijöitä on tutkittu eniten parisuhdeväkivallan osalta. Kaittila (2017) on kartoittanut kirjallisuuskatsauksen avulla, millaiset tekijät estävät parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia hakemasta apua ja millaiset tekijät taas motivoivat siihen. Kaittila toteaa, että kansainvälisten tutkimusten mukaan naisten avun hakemista voivat estää monenlaiset sisäiset tekijät, kuten häpeän ja toivottomuuden tunteet, toivo väkivallan loppumisesta tai ajatus väkivallasta normaalina asiana. Ulkoisia esteitä taas voivat olla esimerkiksi väkivallan tekijän asettamat esteet, aiemmat huonot kokemukset avun hakemisesta tai puutteelliset tiedot ja resurssit. Toisaalta avun hakemista voivat myös motivoida monenlaiset sisäiset ja ulkoiset tekijät, kuten omien tunteiden ja asenteiden muutokset, tiedon lisääntyminen, huoli lapsista, muiden tuki ja muiden kielteinen suhtautuminen väkivaltaan.

Myös tapahtuneen väkivallan piirteet voivat vaikuttaa siihen, hakeeko kokija apua. Avun hakeminen vaikuttaisi ainakin naisilla olevan todennäköisempää, jos koettu väkivalta on ollut fyysistä. Fyysistä väkivaltaa parisuhteessaan kokeneet naiset kertovat väkivallasta todennäköisemmin jollekulle kuin seksuaalista väkivaltaa kokeneet (Fanslow & Robinson 2010). He myös ilmoittavat väkivallasta poliisille todennäköisemmin kuin väkivallalla uhkaamista kokeneet (Danielsson & Salmi 2013) ja turvautuvat oikeudellisiin tai terveydenhuollon palveluihin todennäköisemmin kuin seksuaalista väkivaltaa tai sanallista uhkailua kokeneet (Cho ym. 2021). Erityisesti vakavaa fyysistä parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset hakevat virallista ja epävirallista apua todennäköisemmin kuin lievempää fyysistä väkivaltaa kokeneet (García-Moreno ym. 2005). Pelkkää henkistä parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset taas hakevat apua terveydenhuollosta tai oikeudellisista palveluista harvemmin kuin seksuaalista tai fyysistä väkivaltaa kokeneet (Duterte ym. 2008).

Koetun väkivallan monimuotoisuus, toistuvuus ja pitkä kesto lisäävät avun hakemisen todennäköisyyttä. Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset pyrkivät todennäköisemmin hakemaan apua, jos väkivalta on useammin toistuvaa ja jos he ovat kokeneet useampaa kuin yhtä väkivallan muotoa (Ruiz-Pérez ym. 2006). Myös pelkkä väkivallan tiheämpi toistuvuus lisää niin virallisen kuin epävirallisenkin avun hakemisen todennäköisyyttä parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla (Barrett & Pierre 2011). Sekä naiset että miehet kertovat väkivallasta jollekulle ja hakevat virallista apua todennäköisemmin, jos heidän kokemansa väkivalta on pitkäaikaista ja sisältää sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa (Ansara & Hindin 2010).

Väkivallan seurauksillakin voi olla yhteys siihen, hakeeko kokija apua. Poliisin puoleen kääntyminen, rikosilmoituksen tekeminen ja muu virallisen avun hakeminen on todennäköisempää silloin, kun väkivallasta on seurannut naiselle fyysinen vamma (Barrett & Pierre 2011; Danielsson & Salmi 2013; Fanslow & Robinson 2010). Mitä vakavampia vammoja väkivalta on aiheuttanut, sitä todennäköisemmin naiset hakevat apua myös perhelääkäriltä, psykologilta tai psykiatrilta (Vatnar & Bjørkly 2009). Fyysinen vamma lisää naisilla myös epävirallisen avun hakemisen todennäköisyyttä (Barrett & Pierre 2011; Kääriäinen 2006). Myös pelko siitä, että väkivalta johtaa vakavaan vahinkoon tai kuolemaan, motivoi naisia hakemaan apua (Barrett & Pierre 2011; Fanslow & Robinson 2010; García-Moreno ym. 2005; Vatnar & Bjørkly 2009). Toisaalta taas parisuhdeväkivaltaa kokeneilla miehillä fyysinen vammakaan ei välttämättä lisää todennäköisyyttä hakea apua ainakaan poliisilta, vaan miehet eivät usein ilmoita tällaisestakaan väkivallasta poliisille (Danielsson & Salmi 2013).

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuutta väkivallan seurausten ja avun hakemisen näkökulmista. Tarkastelen, miten koetun väkivallan muodot ja toistuvuus ovat yhteydessä väkivallan seurauksiin nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla ja selittävätkö muodot ja toistuvuus naisten ja miesten välisiä eroja väkivallan seurauksissa. Tarkastelen myös, millaisessa yhteydessä väkivallan muodot, toistuvuus ja fyysiset seuraukset ovat naisten ja miesten avun hakemiseen ja selittävätkö muodot, toistuvuus ja fyysiset seuraukset avun hakemisen eroja naisten ja miesten välillä. Tutkimukseni keskittyy niihin väkivallan kokijoihin, jotka ovat hakeneet apua soittamalla Nollalinja-puhelinpalveluun.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: 1) Selittävätkö lähisuhdeväkivallan piirteet väkivallasta aiheutuvia seurauksia nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla sekä nais- ja miespuolisten kokijoiden välisiä eroja väkivallan seurauksissa? 2) Selittävätkö lähisuhdeväkivallan piirteet ja fyysiset seuraukset avun hakemista nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla sekä nais- ja miespuolisten kokijoiden välisiä eroja avun hakemisessa?

Väkivallan seurauksiin yhteydessä olevia tekijöitä on tutkittu jonkin verran, ja tutkimusten perusteella tiedetään, että eri väkivallan muodoilla voi olla erilaisia seurauksia (esim. Coker ym. 2002; Piispa 2006) ja että väkivallan tiheämpi toistuvuus voi lisätä seurausten todennäköisyyttä (esim. Carbone-López ym. 2006; Leone ym. 2004). Tutkimuksissa ei kuitenkaan ole juuri selvitetty, ovatko eri tekijöiden yhteydet väkivallan seurauksiin samanlaisia naisilla ja miehillä. Myös lähisuhdeväkivallan seurauksissa olevia eroja naisten ja miesten välillä on tutkittu, ja niin fyysiset kuin psyykkisetkin seuraukset vaikuttaisivat olevan naisilla yleisempiä kuin miehillä (esim. Cho ym. 2020; Tilastokeskus 2022). Sen sijaan sitä, mistä nämä erot johtuvat, ei ole juuri tutkittu. Pyrin paikkaamaan näitä tutkimuksellisia aukkoja vertailemalla ensin, miten väkivallan muodot ja toistuvuus ovat yhteydessä väkivallan seurauksiin nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla. Tämän jälkeen tarkastelen, voisivatko väkivallan muotojen ja toistuvuuden yhteydet väkivallan seurauksiin selittää myös naisten ja miesten välisiä eroja seurauksissa. Aiemmistä tutkimuksista nimittäin tiedetään, että naisten kokemassa väkivallassa saattavat painottua eri muodot kuin miesten kokemassa (esim.

Cho ym. 2020; Siltala ym. 2022) ja että naisten kokema väkivalta on yleensä tiheämmin toistuvaa kuin miesten (esim. Danielsson & Salmi 2013; Dobash & Dobash 2004).

Avun hakemiseen yhteydessä olevia tekijöitä tutkittaessa on havaittu, että niin koetun väkivallan muoto (esim. Cho ym. 2021; Duterte ym. 2008) ja toistuvuus (esim. Barrett & Pierre 2011; Ruiz-Pérez ym. 2006) kuin väkivallasta seuranneet fyysiset vammatkin (esim. Barrett & Pierre 2011; Siltala ym. 2022) voivat olla yhteydessä avun hakemisen todennäköisyyteen. Valtaosa aiemmista tutkimuksista on kuitenkin keskittynyt naispuolisiin kokijoihin, eikä miehiä tai naisten ja miesten välisiä eroja ole juuri tutkittu. Avun hakemisen sukupuolieroja tutkittaessa taas on huomattu, että naispuoliset väkivallan kokijat hakevat apua miespuolisia useammin (esim. Ansara & Hindin 2010; Danielsson & Salmi 2013), mutta syitä tähän ei ole juuri selvitetty. Halusin paikata myös näitä puutteita ja vertailla, millainen yhteys väkivallan muodoilla, toistuvuudella ja fyysisillä seurauksilla on avun hakemisen todennäköisyyteen nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla. Tämän jälkeen katson, selittäisivätkö väkivallan muotojen, toistuvuuden ja fyysisten seurausten yhteydet avun hakemiseen myös naisten ja miesten välisiä eroja avun hakemisessa. Kuten yllä mainitsin, on väkivallan muodoissa, toistuvuudessa ja fyysisissä seurauksissa tyypillisesti eroa naisten ja miesten välillä.

4.2 Aineisto

Käytän aineistonani Nollalinja-puhelinpalvelun palvelunseurantalomakkeista kertynyttä tilastoaineistoa. Nollalinja on auttava puhelin, joka on tarkoitettu kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kokeneille, heidän läheisilleen sekä ammattilaisille, jotka kaipaavat apua asiakastyöhönsä. Nollalinjaan soittaminen on maksutonta ja anonyymia, ja palvelu on auki vuorokauden ympäri. Puheluihin vastaavat ammattilaiset, joilla on kriisi- ja väkivaltatyön osaamista. Nollalinja on avattu joulukuussa 2016. Nollalinjan perustamisen taustalla on Istanbulin sopimus, jonka mukaan Suomessa tulee olla ”valtakunnallinen, maksuton ja ympärivuorokautisesti (24/7) toimiva auttava puhelin, jossa neuvotaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja perheväkivaltaan liittyvissä asioissa luottamuksellisesti ja mahdollistaen nimettömät puhelut”. Nollalinjan toiminnan järjestämisestä vastaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), joka myös markkinoi palvelua, järjestää palveluun liittyviä kampanjoita, ylläpitää palveluun liittyviä tietojärjestelmiä ja raportoi palvelun toiminnasta. Palveluntuottajana toimii Settlementti Tampere ry. Toimintaa rahoittaa oikeusministeriö. (Hietamäki ym. 2020, 12–15.)

Sain aineiston käyttöni osana THL:n, Turun yliopiston ja Tampereen yliopiston yhteistä Koronaepidemian vaikutukset lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön (KOVÄ) -tutkimushanketta. Hankkeessa tarkastellaan, miten koronapandemia ja siihen liittyvät rajoitukset ovat vaikuttaneet lähisuhdeväkivaltaan ja palveluihin. Nollalinjan palvelunseurantalomakkeet ovat osa hankkeessa käytettyä aineistoa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Nollalinjan työntekijät täyttävät jokaisen puhelun perusteella sähköisen palvelunseurantalomakkeen. Lomakkeeseen merkitään tietoja esimerkiksi väkivallan kokijan sukupuolesta ja ikäluokasta, tekijän sukupuolesta ja roolista suhteessa kokijaan sekä väkivallan toistuvuudesta, kestosta, muodoista, paikoista ja seurauksista. Lomakkeeseen kirjataan tietoja myös soittajan aiemmasta avun hakemisesta, puhelun aikana annetusta avusta sekä siitä, oliko puhelusta apua soittajalle ja millaista apua soittaja olisi toivonut. Soittajaa ei haastatella lomakkeen täyttämistä varten, vaan keskustelu etenee soittajan ehdoilla ja työntekijä täyttää lomakkeen niiltä osin, kuin tiedot tulevat puhelun aikana esille. Joitain kohtia saattaa siis jäädä tyhjiksi, eivätkä lomakkeet välttämättä anna täyttä kokonaiskuvaa koetusta väkivallasta. Aineistoa on kerätty tammikuusta 2017 alkaen. (Hietamäki ym. 2020, 37–39.) Käytän tutkimuksessani vuoden 2020 aikana kertynyttä aineistoa.

Vuosi 2020 oli varsin poikkeuksellinen koronapandemian ja siihen liittyneiden rajoitustoimien vuoksi. Maalis-kesäkuussa 2020 voimassa oli valmiuslaki, joka rajoitti ihmisten liikkumista ja kokoontumista. Tuona aikana Nollalinjaan soittaneiden kuvaamassa väkivallassa kumppanin tekemän ja fyysisen väkivallan osuudet kasvoivat. Samaan aikaan Nollalinjaan saapuneiden puheluiden määrä väheni, mutta kesästä alkaen puheluiden määrä nousi aiempaa korkeammalle tasolle. Nousu saattoi liittyä esimerkiksi lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen tai muiden tukipalvelujen saatavuuden heikkenemiseen pandemia-aikana. (Hietamäki ym. 2021.) On mahdollista, että koronapandemia on vaikuttanut aineistossani esimerkiksi siihen, kuinka paljon väkivallan kokijat ovat hakeneet apua muualta kuin Nollalinjasta, ja tämä tulee pitää mielessä tuloksia tulkitessa.

On tärkeää huomioida, että aineisto ei välttämättä anna kattavaa yleiskuvaa lähisuhdeväkivallasta vaan kuvaa vain Nollalinjaan soittaneiden kokemuksia. Aineisto siis kertoo vain sellaisesta väkivallasta, johon on jo haettu apua ainakin Nollalinjasta, eikä sen avulla tavoiteta niiden ihmisten kokemuksia, jotka hakevat apua vain muualta tai eivät hae apua lainkaan. Aineisto kuitenkin mahdollistaa naisten ja miesten välisten kokemusten

vertailun, koska Nollalinjaan soitetaan niin naisiin kuin miehiinkin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta (Hietamäki ym. 2020). Palvelunseurantalomakkeessa kysytään muun muassa väkivallan seurauksista, muodoista ja toistuvuudesta sekä siitä, onko soittaja hakenut apua muilta tahoilta, joten aineiston avulla on mahdollista etsiä vastauksia tutkimuskysymyksiini. Lisäksi aineisto mahdollistaa sen, että voin esimerkiksi pelkän parisuhdeväkivallan sijaan tarkastella kaikenlaista lähisuhdeväkivaltaa, mikä on tutkimukseni lähtökohta. Nollalinjaan tulee vuosittain tuhansia puheluita (mt., 53), ja käyttämällä tätä valmiiksi olemassa olevaa aineistoa saan tutkielmaani varten mittavan määrän tietoa.

Nollalinjaan tulee jonkin verran puheluita, jotka eivät liity lähisuhdeväkivaltaan tai naisiin kohdistuvaan väkivaltaan vaan esimerkiksi muuhun avun tarpeeseen, kuten päihde- tai mielenterveysongelmiin. Myös hiljaisia puheluita ja pilapuheluita tulee jonkin verran. (Hietamäki ym. 2020, 75.) Näistä puheluista työntekijät täyttävät erillisen lomakkeen, eivätkä nämä puhelut ole mukana saamassani aineistossa, vaan aineisto koostuu niistä puheluista, jotka tulivat Nollalinjaan vuoden 2020 aikana ja koskivat lähisuhdeväkivaltaa tai naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Nollalinjaan soittavista valtaosa on väkivallan kokijoita, mutta jonkin verran puheluita tulee myös tekijöiltä, läheisiltä ja viranomaisilta (Hietamäki ym. 2020). Rajaan aineistoni käsittämään vain ne puhelut, joissa soittajana on väkivallan kokija. Olen kiinnostunut nimenomaan kokijan näkökulmasta tapahtuneeseen väkivaltaan ja sen seurauksiin sekä siitä, miten kokijat itse hakevat apua muilta tahoilta. Kokijalta saa tapahtuneesta väkivallasta ensikäden tietoa, ja hän mitä luultavimmin tietää esimerkiksi väkivallasta hänelle itselleen aiheutuneista seurauksista enemmän kuin vaikka tekijä tai läheiset.

Koska keskityn tutkimuksessani lähisuhdeväkivaltaan, rajaan tarkasteluni koskemaan aineistosta vain niitä tapauksia, joissa väkivallan tekijän rooliksi on määritelty ”puoliso tai avopuoliso”, ”entinen puoliso tai entinen avopuoliso”, ”seurustelukumppani”, ”entinen seurustelukumppani”, ”vanhempi”, ”lapsi” tai ”muu perheenjäsen tai sukulainen”. Tarkasteluni ulkopuolelle rajaan ne tapaukset, joissa ainakin yhdeksi tekijäksi on määritelty ”tuntematon”, ”muu” tai ”ei tietoa”.

Väkivallan kokijan sukupuoleksi on palvelunseurantalomakkeessa mahdollista määritellä naisen tai miehen lisäksi myös ”muu”. Tähän luokkaan määriteltyjä kokijoita on kuitenkin aineistossa vain muutamia, joten tarkastelen lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuutta keskittymällä vain naisten ja miesten vertailuun. Jätän tarkasteluni ulkopuolelle tapaukset,

joissa kokijan sukupuoleksi on määritelty ”muu”, ”ei tietoa” tai ”nainen ja mies”. Näistä viimeinen viittaa tilanteisiin, joissa kokijoita on ollut useampi kuin yksi ja kokijoissa on ollut sekä nais- että miespuolisia henkilöitä.

Tekemieni rajausten jälkeen jäljelle jää 5372 puhelua, jotka muodostavat tutkimuksessani käyttämäni aineiston.

4.3 Muuttajat

Selitettävänä muuttujina käytin muuttujia, jotka kuvasivat väkivallan seurauksia ja avun hakemista muilta tahoilta kuin Nollalinjasta. Selittävinä muuttujina käytin muuttujia, jotka kuvasivat väkivallan kokijan sukupuolta, väkivallan muotoja ja toistuvuutta sekä väkivallan seurauksista fyysistä vammaa.

Väkivallan seurauksia (”Mitä seurauksia väkivallasta on ollut uhrille”) kuvattiin aineistossa usean kaksiluokkaisen muuttujan avulla. Alun perin näitä muuttujia oli aineistossa 15, ja tarkastelua rajatakseni valitsin näistä mukaan kuusi. Tein valinnan sillä perusteella, että valitsemani muuttajat kuvasivat mahdollisimman monipuolisesti niin fyysisiä seurauksia kuin erilaisia henkisiä seurauksia ja tunnetiloja. Mukaan valitsemiani seurauksia olivat ”fyysiset vammat”, ”ahdistus, masennus”, ”pelko, varuillaan olo”, ”syyllisyys, itsesyytökset”, ”väsymys, uupumus, unettomuus” ja ”viha, kostonhimo, ärtymys”. Jokaisella näistä seurauksista oli oma kaksiluokkainen muuttujansa, joka sai arvon ”kyllä” tai ”ei” sen mukaan, oliko väkivallasta aiheutunut kokijalle kyseinen seuraus vai ei. Jos seurauksia oli ollut useita, oli lomakkeella mahdollista merkitä ”kyllä” useampaan kuin yhteen kohtaan. Jos taas seuraukset eivät olleet lomakkeen täyttäjän tiedossa, oli mahdollista valita vaihtoehto ”ei tietoa”, joka oli myös oma kaksiluokkainen muuttujansa.

Jätin väkivallan seurauksia koskevista analyyseistani pois ne tapaukset, joissa seurauksiin oli annettu vastaus ”ei tietoa”, koska nämä tapaukset olisivat saattaneet vääristää tuloksia. Jos seurauksista ei ollut tietoa, oli ”ei tietoa” -muuttujaan vastattu ”kyllä” ja kaikkiin muihin seurauksia kuvaaviin muuttujiin ”ei”. Nämä ”ei”-vastaukset eivät siis välttämättä tarkoittaneetkaan sitä, että kokija ei olisi kokenut kyseistä väkivallan muotoa, vaan ne tarkoittivat vain sitä, ettei koetun väkivallan muoto ollut lomakkeen täyttäjän tiedossa.

Avun hakemista muilta tahoilta kuin Nollalinjasta (”Onko soittaja hakenut apua väkivaltaan muualta”) kuvattiin myös kaksiluokkaisten muuttujien sarjalla, ja vaihtoehtoista oli mahdollista valita kaikki sopivat. Mukaan ottamiani muuttujia olivat ”ei mistään”,

”poliisilta”, ”sosiaalihuollosta”, ”terveydenhuollosta”, ”järjestöstä” ja ”läheiseltä tai sukulaiselta”. Alun perin aineistossa oli mukana myös neljää muuta avunhakemistahoa kuvaavat muuttajat, mutta näissä muuttujissa ”kyllä”-vastausten määrä oli miespuolisten väkivallan kokijoiden osalta niin pieni (jokaisessa alle 13), ettei niiden ottaminen mukaan analyysihin ollut mielekäästä. Lisäksi mukana oli ”muualta”-muuttuja, jonka jätin pois, koska sen sisällöstä ei ollut tietoa eikä se ollut siksi tutkimukseni kannalta kiinnostava selitettävä muuttuja.

Avun hakemisen osalta aineistossa oli tapauksia, joissa jokaiseen avun hakemista muualta koskevaan kysymykseen oli vastattu ”ei”. Tällaisissa tapauksissa oli siis vastattu kieltävästi niin ”ei mistään”- vaihtoehtoon kuin myös kaikkiin lueteltuihin avunantajatahoihin ja ”muualta”-vaihtoehtoon. On vaikeaa sanoa, tarkoittiko tämä, ettei avun hakeminen ollut lomakkeen täyttäjän tiedossa, vai oliko kyse esimerkiksi virheellisestä vastausten kirjaamisesta vai jostain muusta. Tämän vuoksi tulkitsin nämä tapaukset puuttuviksi vastauksiksi ja jätin ne avun hakemista koskevien analyysien ulkopuolelle, etteivät ne vääristäisi tuloksia.

Väkivallan kokijan sukupuoli oli käyttämässäni aineistossa jaettu seuraaviin luokkiin: ”nainen”, ”mies”, ”nainen ja nainen” sekä ”mies ja mies”. Näistä kaksi jälkimmäistä viittaavat tilanteisiin, joissa kokijoita oli useampi kuin yksi. Naisten ja miesten välisten erojen tarkastelua yksinkertaistaakseni tein muuttujasta kaksiluokkaisen. Yhdistin luokat ”nainen” sekä ”nainen ja nainen” keskenään, koska näissä tapauksissa kokijoina oli pelkästään nainen tai naisia. Samalla tavalla yhdistin luokat ”mies” sekä ”mies ja mies” keskenään. Kokijan sukupuolen osalta puuttuvia vastauksia tai ”ei tietoa” -vastauksia ei ollut, koska otin aineistooni alun perinkin mukaan vain sellaiset tapaukset, joissa kokijan sukupuoleksi oli määriteltä nainen tai mies.

Väkivallan muotoja (”Millaista väkivaltaa on esiintynyt”) kuvattiin aineistossa vastaavalla kaksiluokkaisten muuttujien sarjalla kuin seurauksia ja avun hakemistakin.

Vastausvaihtoehdoista oli mahdollista valita useita. Mukaan ottamiani muotoja olivat ”fyysinen väkivalta”, ”henkinen väkivalta”, ”seksuaalinen väkivalta”, ”taloudellinen väkivalta” ja ”väkivallan uhka”. Aineistossa oli alun perin mukana myös viisi muuta väkivallan muotoja kuvaavaa muuttujaa, mutta jätin ne pois analyysistäni, koska niissä ”kyllä”-vastausten määrä oli miespuolisten kokijoiden osalta pieni (alle 22 kussakin). Lisäksi

mukana olivat alun perin muuttajat ”muu väkivalta” ja ”ei tietoa”, jotka jätin pois tarkastelustani, koska ne eivät olleet tutkimukseni kannalta kiinnostavia selittäviä muuttujia.

Samoin kuin avun hakemisen myös väkivallan muotojen osalta aineistossa oli tapauksia, joissa jokaiseen niitä koskevaan kohtaan oli vastattu ”ei”. Tämä tarkoitti sitä, että jokaiseen määriteltyyn väkivallan muotoon mutta myös ”muu”- ja ”ei tietoa” -kohtiin oli vastattu kieltävästi. Tässäkin on vaikeaa tulkita, mitä tällaiset vastaukset tarkoittivat. Menettelin siis samoin kuin avun hakemisenkin kohdalla eli tulkitsin nämä puuttuviksi vastauksiksi ja jätin ne pois analyyseistani. Lisäksi jätin pois ”ei tietoa” -vastauksen antaneet samoista syistä kuin väkivallan seurauksissakin.

Väkivallan toistuvuutta kuvaava muuttuja (”Kuinka usein väkivaltaa on tapahtunut”) oli moniluokkainen ja jaettu seuraaviin luokkiin: ”kertaluontoisesti”, ”joskus”, ”usein”, ”toistuvasti” ja ”ei tietoa”. Muuttujan tarkastelua yksinkertaistaakseni yhdistin luokat ”kertaluontoisesti” ja ”joskus” keskenään samaan luokkaan sekä muuttujat ”usein” ja ”toistuvasti” keskenään samaan luokkaan. Näin myös varmistin, että regressioanalyysissä muuttujan kaikissa luokissa on riittävästi tapauksia. Ennen tätä yhdistämistä tehdyistä alustavista regressiomalleista osa jäi konvergoitumatta, koska miesten osalta joissain luokissa tapauksia oli liian vähän.

Väkivallan toistuvuuden osalta ”ei tietoa” -vastausten ja kokonaan puuttuvien vastausten määrä oli huomattava, yhteensä 735. Jotta regressioanalyysin tapausten määrä ei olisi merkittävästi vähentynyt, otin nämä tapaukset mukaan regressioanalyysiin omaksi luokakseen, vaikkei tämä luokka ollutkaan tutkimukseni tulosten kannalta kiinnostava.

Väkivallan toistuvuus poikkesi muista muuttujista siinä, että se oli moniluokkainen muuttuja, ja koska en käyttänyt tätä ”ei tietoa tai vastaus puuttuu” -luokkaa regressioanalyysissä referenssiluokkana, johon muita luokkia verrataan, ei sen käyttö ole regressioanalyysin kannalta ongelmallista.

Taulukko 1 Muuttujien jakaumat sukupuolittain jaoteltuna ja koko aineistossa.

Muuttujat	Nainen		Mies		Yhteensä	
	Prosenttia	N	Prosenttia	N	Prosenttia	N
Väkivallan seuraukset kokijalle						
Fyysiset vammat	17,48 %	806	12,42 %	80	16,86 %	886
Ahdistus, masennus	59,82 %	2759	50,16 %	323	58,64 %	3082
Pelko, varuillaan olo	46,03 %	2123	29,04 %	187	43,95 %	2310
Syylisyys, itsesyytökset	18,80 %	867	11,18 %	72	17,87 %	939
Väsymys, uupumus, unettomuus	30,72 %	1417	27,17 %	175	30,29 %	1592
Viha, kostonhimo, ärtymys	10,56 %	487	15,37 %	99	11,15 %	586
Ei tietoa		95		21		116
Avun hakeminen muilta tahoilta						
Ei mistään	31,01 %	1374	42,12 %	254	32,34 %	1628
Poliisilta	19,43 %	861	14,93 %	90	18,89 %	951
Sosiaalihuollosta	14,11 %	625	12,44 %	75	13,91 %	700
Terveydenhuollosta	30,92 %	1370	25,87 %	156	30,31 %	1526
Järjestöstä	9,82 %	435	8,96 %	54	9,71 %	489
Läheiseltä tai sukulaiselta	22,97 %	1018	15,42 %	93	22,07 %	1111
Vastaus puuttuu		276		62		338
Väkivallan muoto						
Fyysinen väkivalta	46,34 %	2145	44,17 %	288	46,07 %	2433
Henkinen väkivalta	86,15 %	3988	87,12 %	568	86,27 %	4556
Seksuaalinen väkivalta	9,07 %	420	4,45 %	29	8,50 %	449
Taloudellinen väkivalta	12,05 %	558	8,59 %	56	11,63 %	614
Väkivallan uhka	34,80 %	1611	25,46 %	166	33,65 %	1777
Ei tietoa tai vastaus puuttuu		78		13		91
Väkivallan toistuvuus						
Kertaluontoisesti tai joskus	28,34 %	1157	31,59 %	175	28,73 %	1332
Toistuvasti tai usein	71,66 %	2926	68,41 %	379	71,27 %	3305
Ei tietoa tai vastaus puuttuu		624		111		735
Väkivallan kokijan sukupuoli	87,62 %	4707	12,38 %	665	100,00 %	5372

4.4 Tutkimusmenetelmät ja analyysin kuvaus

Tutkimukseni on menetelmiltään määrällinen tutkimus. Määrällisessä tutkimuksessa tarkastellaan yleensä joidenkin ilmiöiden, ihmisjoukkojen tai tapausten ominaisuuksia ja niiden jakaumia (Tähtinen ym. 2020, 24). Määrällisessä tutkimuksessa käytetään aineiston

analysointiin erilaisia tilastollisia menetelmiä, jolloin voidaan muun muassa kuvata asioiden suuruusluokkia, tarkastella asioiden välisiä riippuvuuksia ja vertailla ilmiöitä esimerkiksi eri ihmisryhmissä (Alkula ym. 1994, 20–21). Määrällisen tutkimuksen menetelmillä voidaan siis tarkastella asioiden välisiä yhteyksiä ja esimerkiksi naisten ja miesten välisiä eroja, eli ne sopivat hyvin tämän tutkimuksen tarkoitukseen.

Käyttämässäni aineistossa kaikki muuttujat olivat kategorisia. Kategoriset muuttujat kuvaavat laadullisia ominaisuuksia, joiden perusteella havainnot on jaoteltu eri luokkiin. Esimerkiksi sukupuoli on kategorinen muuttuja. Muuttujien tyyppi vaikuttaa keskeisesti siihen, millaisia tilastollisia analyysimenetelmiä voidaan käyttää. (Tähtinen ym. 2020, 31.) Valitsemani analyysimenetelmät sopivat juuri kategoristen muuttujien analysointiin.

Tulosten tilastollisen merkitsevyyden tarkasteluun käytin p-arvoa. P-arvo kuvaa, kuinka todennäköistä on, että ”tutkimusasetelmaan liittyvä niin sanottu nollahypoteesi – – hylätään, vaikka se onkin tosi”. Nollahypoteesi tarkoittaa, ettei tutkimuksessa käytettävien muuttujien välillä ole yhteyttä. (Tähtinen ym. 2020, 40.) P-arvo siis kertoo, kuinka todennäköistä on virheellisesti päätellä, että muuttujien välillä on yhteys, vaikka todellisuudessa yhteyttä ei olisikaan. Yleinen käytäntö on, että yhteyden katsotaan olevan tilastollisesti merkitsevä, kun p-arvo on pienempi kuin 0,05. Tämä tarkoittaa, että jos hylätään nollahypoteesi ja oletetaan, että muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys, on alle viiden prosentin todennäköisyys, että tämä päätelmä on virheellinen. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2021.) Käytin tutkimuksessani tätä 0,05:n merkitsevyystasoa.

Käytin aineiston analysointiin Stata 17.0 -ohjelmistoa. Analyysimenetelminä käytin ristiintaulukointia ja regressioanalyysia. Ristiintaulukoinnilla tarkastellaan, millainen selitettävän muuttujan jakauma on selittävän muuttujan eri luokissa (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2021). Ristiintaulukointia voidaan pitää varsin selkeänä ja tehokkaana menetelmänä kategoristen muuttujien välisten suhteiden tarkasteluun (Tähtinen ym. 2020, 165–166). Tarkastelin ristiintaulukoimalla väkivallan kokijan sukupuolen yhteyttä väkivallan seurauksiin ja avun hakemiseen muilta tahoilta.

Tarkastelin muuttujien välisiä yhteyksiä myös regressioanalyysilla. Koska muuttujani olivat kaksiluokkaisia, kategorisia muuttujia, käytin binääristä logistista regressioanalyysia. Regressioanalyysin tavoitteena on muodostaa malli, jonka avulla voidaan tarkastella, miten tietyt muuttujat ovat yhteydessä keskenään. Malliin valitaan selitettävä ja selittävät muuttujat tutkimuskysymyksen ja teorian perusteella, ja selitettävän muuttujan vaihtelua tarkastellaan

selittävien muuttujien avulla. Binäärisessä logistisessa regressioanalyysissä selittävien muuttujien avulla pyritään selittämään sitä, kuinka todennäköisesti tapaus kuuluu selitettävän muuttujan tiettyyn luokkaan. (Tähtinen ym. 2020, 194–196, 207.) Regressioanalyysin erityisenä hyötynä on se, että analyysiin on mahdollista ottaa mukaan useita selittäviä muuttujia, ja sen avulla voidaan tarkastella kunkin yksittäisen selittävän muuttujan yhteyttä selitettävään muuttujaan, kun muut selittävät muuttujat on vakioitu (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2021). Koska minulla oli useita selittäviä muuttujia, joiden yhteyttä selitettäviin muuttujiin halusin tarkastella, sopi regressioanalyysi tarkoituksiini hyvin. Regressioanalyysin tulokset on ilmaistu tutkimuksessani keskimääräisinä marginaalivaikutuksina (*average marginal effect*). Keskimääräinen marginaalivaikutus kuvaa, mikä on selittävän muuttujan keskimääräinen vaikutus selitettävän muuttujan todennäköisyyteen (Mood 2010).

Väkivallan seurauksia tarkastellakseni tein ensin kuhunkin seuraukseen liittyen nais- ja miespuolisille kokijoille omat regressiomallinsa, joissa selittävinä muuttujina olivat väkivallan muotoa ja toistuvuutta kuvaavat muuttujat. Näin pystyin tarkastelemaan muuttujien välisiä yhteyksiä erikseen naisilla ja miehillä. Tämän jälkeen tein kuhunkin seuraukseen liittyen kaksi regressiomallia. Ensimmäisessä mallissa tarkastelin väkivallan seurauksen ja kokijan sukupuolen välistä yhteyttä niin, että kokijan sukupuoli oli ainoa selittävä muuttuja. Toisessa mallissa lisäsin selittäviksi muuttujiksi myös väkivallan muotoa ja toistuvuutta kuvaavat muuttujat, jotta näkisin, selittävätkö ne mahdollisesti seurauksen ja kokijan sukupuolen välistä yhteyttä.

Avun hakemista muilta tahoilta analysoidakseni menettelin samoin kuin väkivallan seurausten osalta. Tein aluksi nais- ja miespuolisille kokijoille erilliset regressiomallit, joissa selittävinä muuttujina olivat väkivallan muotoa ja toistuvuutta sekä väkivallasta aiheutuneita fyysisiä vammoja kuvaavat muuttujat. Tämä mahdollisti muuttujien välisten yhteyksien tarkastelun erikseen naisilla ja miehillä. Seuraavaksi tein vielä kuhunkin avunhakemistahoon liittyen kaksi regressiomallia. Ensimmäisessä mallissa tarkastelin avun hakemisen yhteyttä kokijan sukupuoleen niin, että kokijan sukupuoli oli ainoa selittävä muuttuja. Toisessa mallissa selittäviä muuttujia olivat myös väkivallan muotoa ja toistuvuutta sekä väkivallasta aiheutunutta fyysistä vammaa kuvaavat muuttujat. Näin pystyin tarkastelemaan, selittävätkö nämä muut muuttujat avun hakemisen ja kokijan sukupuolen välistä mahdollista yhteyttä.

4.5 Tutkimusetiikka

Sosiaalityön tutkimus käsittelee usein ihmisten henkilökohtaisia asioita ja hankalia elämäntilanteita (Pohjola 2003, 54). Tutkimusta voidaan kuitenkin perustella esimerkiksi sillä, että tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan jatkossa tunnistaa, hoitaa ja ennaltaehkäistä sosiaalisia ongelmia (Kuula 2006, 156). Lähisuhdeväkivaltakin on arkaluontoinen aihe, joka liittyy ihmisten henkilökohtaiseen elämään mutta jota on kuitenkin tärkeää tutkia, jotta sitä voidaan jatkossa tunnistaa ja ennaltaehkäistä tehokkaammin ja sen kokijoita ja tekijöitä auttaa paremmin. Kuulan (mt., 136) mukaan arkaluonteisiakin aiheita tulee voida tutkia, kunhan tutkimusetiikka ja tutkittavien yksityisyys otetaan huomioon.

Ihmistieteissä yksi keskeinen eettinen ohje on, ettei tutkittaville tulisi koitua tutkimuksesta vahinkoa. Tutkittaville voi aiheutua haittaa esimerkiksi siitä, jos heiltä luottamuksellisesti saatuja tietoja päätyy väärin käsiin. Tutkijan onkin tärkeää huolehtia saamiensa tietojen tietosuojasta. Tutkittavia ei myöskään pidä pystyä tunnistamaan tutkimustekstistä, vaan heidän yksityisyyttään tulee kunnioittaa. (Kuula 2006, 62–64.)

Käyttämäni aineisto on THL:n omistama. Aineiston saaminen edellytti minulta tutkimussuunnitelman tekemistä, ja lisäksi sitouduin noudattamaan aineiston käyttöön liittyviä tietosuojavaatimuksia. Turun yliopistossa aineistoa säilytettiin tutkimusryhmän yhteisessä verkkokansiossa yliopiston verkkolevyllä, eikä sitä saanut siirtää tai tallentaa muualle. Verkkokansio oli henkilökohtaisen käyttäjätunnuksen ja salasanan takana, ja sinne oli pääsy vain tutkimusryhmään kuuluvilla henkilöillä. Aineistoa sai käsitellä vain Turun yliopiston tietokoneilla, ei omilla laitteilla. Käyttämäni aineisto oli valmiiksi anonyymi eikä tutkittavia ollut siitä mahdollista tunnistaa, koska Nollalinjan palvelunseurantalomakkeeseen ei tallenneta henkilötietoja eivätkä soittajat ole lomakkeen tietojen perusteella tunnistettavissa.

Myös tutkimustulosten julkaisemisesta voi aiheutua tutkittaville haittaa, jos tutkittavista esimerkiksi kirjoitetaan hyvin negatiiviseen sävyyn ja leimaavasti (Kuula 2006, 63).

Erityisesti sosiaalityön tutkimuksessa ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, millaisia käsitteitä tutkittavista käytetään, koska esimerkiksi asiakkaista puhutaan helposti ongelmalähtöisesti ja heidät pelkistetään tiettyyn ryhmään ja kategoriaan kuuluviksi eikä niinkään aktiivisiksi toimijoiksi (Pohjola 2003, 62–63).

Käytettyjen käsitteiden ja kielen avulla luodaan siis tutkittavista ihmisistä tietynlaista kuvaa. Olen itsekin pohtinut käyttämiäni sanoja ja tehnyt tietoisien päätöksen puhua nimenomaan väkivallan kokijoista uhrien sijaan. Olen avannut tätä lisää työni johdannossa (ks. luku 1).

5 Tulokset

5.1 Lähisuhdeväkivallan seurauksia ja naisten ja miesten välisiä eroja selittävät tekijät

Taulukossa 2 esitelty regressioanalyysi kuvaa sitä, miten väkivallan muotoja ja toistuvuutta kuvaavat muuttujat olivat yhteydessä väkivallan eri seurauksiin, kun tarkasteltiin erikseen nais- ja miespuolisia väkivallan kokijoita. Regressioanalyysin tulokset kertovat, kuinka paljon eri seurausten todennäköisyys kasvoi tai pieneni sen mukaan, oliko kokija kokenut tiettyjä väkivallan muotoja vai ei ja oliko väkivaltaa tapahtunut kertaluontoisesti tai joskus vai oliko sitä tapahtunut toistuvasti tai usein. Tulokset kertovat näistä todennäköisyyksistä, kun kaikki muut selittävät muuttujat on vakioitu. Tuloksista nähdään, että väkivallan muodot ja toistuvuus olivat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä väkivallan seurauksiin niin nais- kuin miespuolisillakin kokijoilla, mutta yhteyksissä oli jonkin verran eroja naisten ja miesten välillä ja tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä oli naisilla enemmän kuin miehillä.

Fyysisen väkivallan kokeminen oli vahvimmin fyysisten vammojen saamista selittävä tekijä niin nais- kuin miespuolisillakin kokijoilla. Se lisäsi myös henkisten seurausten todennäköisyyttä: naisilla pelon ja varuillaan olon, miehillä ahdistuksen ja masennuksen ja molemmilla syyllisyyden ja itsesyytösten. Henkinen väkivalta taas pienensi sekä naisilla että miehillä fyysisten vammojen todennäköisyyttä mutta oli vahvasti yhteydessä henkisiin seurauksiin. Henkinen väkivalta oli naisilla ja miehillä vahvimmin ahdistuksen ja masennuksen sekä väsymyksen, uupumuksen ja unettomuuden todennäköisyyttä lisäävä tekijä ja lisäsi molemmilla myös syyllisyyden ja itsesyytösten ja miehillä vihan, kostonhimon ja ärtymyksen todennäköisyyttä.

Seksuaalinen väkivalta ei miehillä ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä minkään tarkasteltujen seurausten todennäköisyyteen. Naisilla se taas lisäsi niin fyysisten vammojen, ahdistuksen ja masennuksen, syyllisyyden ja itsesyytösten kuin väsymyksen, uupumuksen ja unettomuudenkin todennäköisyyttä verrattuna vain muita väkivallan muotoja kokeneisiin. Taloudellisella väkivallalla puolestaan oli tarkastelluista väkivallan muodoista vähiten yhteyttä väkivallan seurauksiin. Naisilla sen kokeminen lisäsi ainoastaan väsymyksen, uupumuksen ja unettomuuden todennäköisyyttä muita väkivallan muotoja kokeneisiin verrattuna, kun taas miehillä sen kokeminen ei lisännyt minkään seurauksen todennäköisyyttä tilastollisesti merkitsevästi.

Väkivallan uhan kokeminen lisäsi kaikista tarkastelluista tekijöistä eniten pelon ja varuillaan olon todennäköisyyttä ja vähensi vihan, kostonhimon ja ärtymyksen todennäköisyyttä sekä naisilla että miehillä. Naisilla se kuitenkin vähensi myös ahdistuksen ja masennuksen sekä väsymyksen, uupumuksen ja unettomuuden todennäköisyyttä ja lisäsi fyysisten vammojen todennäköisyyttä.

Väkivaltaa toistuvasti tai usein kokeneilla naisilla ja miehillä oli suurempi todennäköisyys fyysisiin vammoihin kuin niillä, jotka olivat kokeneet väkivaltaa kertaluontoisesti tai joskus. Toistuvasti väkivaltaa kokeneilla naisilla oli suurempi todennäköisyys myös pelkoon ja varuillaan oloon sekä vihaan, kostonhimoon ja ärtymykseen.

Taulukossa 3 kuvattu ristiintaulukointi kertoo, kuinka suurelle osalle naisista ja miehistä väkivalta oli aiheuttanut tarkasteltuja seurauksia ja oliko seurauksissa tilastollisesti merkitseviä eroja naisten ja miesten välillä. Ainoa seuraus, joka oli miehillä yleisempi kuin naisilla, oli viha, kostonhimo ja ärtymys, jota oli kokenut 11 prosenttia naisista ja 15 prosenttia miehistä ($p < 0,001$). Kaikki muut tarkastellut seuraukset olivat naisilla yleisempiä kuin miehillä, ja ainoastaan väsymyksessä, uupumuksessa ja unettomuudessa ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Pelkoa ja varuillaan olemista oli kokenut naisista 46 ja miehistä 29 prosenttia ($p < 0,001$), ahdistusta ja masennusta naisista 60 ja miehistä 50 prosenttia ($p < 0,001$), syyllisyyttä ja itsesyytöksiä naisista 19 ja miehistä 11 prosenttia ($p < 0,001$) ja fyysisiä vammoja naisista 17 ja miehistä 12 prosenttia ($p < 0,01$).

Regressioanalyysi, joka on esitetty taulukossa 4, kertoo myös sukupuolen yhteydestä väkivallan seurauksiin. Ensimmäiset mallit kuvaavat seurausten ja kokijan sukupuolen välistä yhteyttä ilman, että mitään muita muuttujia on vakioitu. Mallit kertovat, kuinka paljon eri seurausten todennäköisyys kasvoi tai pieneni, jos kokija oli nainen, verrattuna tilanteeseen, jossa kokija oli mies. Tulokset vastasivat ristiintaulukoinnin tuloksia: kaikki muut seuraukset paitsi viha, kostonhimo ja ärtymys olivat naisilla miehiä yleisempiä, ja ainoastaan väsymyksessä, uupumuksessa ja unettomuudessa sukupuolten välinen ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä.

Regressioanalyysin toiset mallit kuvaavat väkivallan seurausten ja kokijan sukupuolen välistä yhteyttä, kun mukaan otetut väkivallan muotoja ja toistuvuutta kuvaavat muuttujat on vakioitu. Vakiointi pienensi sukupuolen keskimääräisiä marginaalivaikutuksia vain vähän, eikä erojen tilastollisessa merkitsevyydessä tapahtunut muutoksia. Väkivallan muodot ja toistuvuus eivät siis selittäneet naisten ja miesten välisiä eroja väkivallan seurauksissa. Kun muodot ja toistuvuus oli vakioitu, naispuolisilla kokijoilla väkivallasta seurasi miehiin verrattuna 4,3 prosenttiyksikköä suuremmalla todennäköisyydellä fyysisiä vammoja ($p < 0,01$), 8,9 prosenttiyksikköä suuremmalla todennäköisyydellä ahdistusta ja masennusta ($p < 0,001$), 14,1 prosenttiyksikköä suuremmalla todennäköisyydellä pelkoa ja varuillaan oloa ($p < 0,001$) ja 7,8 prosenttiyksikköä suuremmalla todennäköisyydellä syyllisyyttä ja itsesyytöksiä ($p < 0,001$). Miespuolisilla kokijoilla taas väkivallasta seurasi vihaa, kostonhimoa ja ärtymystä 4,2 prosenttiyksikköä suuremmalla todennäköisyydellä kuin naispuolisilla ($p < 0,001$).

5.2 Avun hakemista ja naisten ja miesten välisiä eroja selittävät tekijät

Taulukossa 5 esitetty regressioanalyysi kuvaa, miten väkivallan muotoja ja toistuvuutta sekä väkivallasta seuranneita fyysisiä vammoja kuvaavat muuttujat olivat yhteydessä avun hakemiseen muilta tahoilta kuin Nollalinjasta. Näitä yhteyksiä tarkasteltiin erikseen nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla. Regressioanalyysin tulokset kertovat, kuinka paljon avun hakemisen todennäköisyys kasvoi tai pieneni sen mukaan, oliko kokija kokenut tiettyjä väkivallan muotoja vai ei, oliko väkivaltaa tapahtunut kertaluontoisesti tai joskus vai toistuvasti tai usein ja oliko väkivallasta seurannut fyysisiä vammoja vai ei. Tulokset kertovat näistä todennäköisyyksistä, kun kaikki muut selittävät muuttujat on vakioitu. Tuloksista voidaan todeta, että nais- ja miespuolisilla kokijoilla väkivallan muodot ja naisilla myös väkivallan toistuvuus ja fyysiset vammat olivat yhteydessä avun hakemisen todennäköisyyteen. Väkivallan muotojenkin osalta yhteyksissä oli eroja naisten ja miesten välillä ja naisilla tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä oli enemmän kuin miehillä.

Sekä naisilla että miehillä fyysisen väkivallan kokeminen vähensi sen todennäköisyyttä, ettei kokija ollut hakenut apua mistään muualta kuin Nollalinjasta. Fyysinen väkivalta oli niin naisilla kuin miehilläkin vahvimmin poliisilta haetun avun todennäköisyyttä selittävä tekijä ja lisäksi myös terveydenhuollosta haetun avun todennäköisyyttä. Naisilla se lisäsi todennäköisyyttä hakea apua myös muilta virallisilta tahoilta eli sosiaalihuollosta ja järjestöstä.

Henkistä väkivaltaa kokeneet naiset ja miehet hakivat todennäköisemmin apua virallisista tahoista sosiaalihuollosta, terveydenhuollosta ja järjestöstä verrattuna niihin, jotka eivät olleet kokeneet henkistä väkivaltaa. Naisilla henkinen väkivalta lisäsi myös todennäköisyyttä hakea epävirallista apua läheiseltä tai sukulaiselta ja vähensi todennäköisyyttä hakea apua poliisilta.

Seksuaalisen väkivallan kokeminen oli niin naisilla kuin miehilläkin vahvimmin avun hakemista terveydenhuollosta selittävä tekijä. Miehillä se ei selittänyt avun hakemista muilta tahoilta, mutta naisilla se lisäsi poliisilta haetun avun todennäköisyyttä ja vähensi todennäköisyyttä sille, ettei kokija ollut hakenut apua mistään muualta kuin Nollalinjasta. Taloudellisella väkivallalla puolestaan oli muita väkivallan muotoja vähemmän yhteyksiä avun hakemiseen. Ainoa tilastollisesti merkitsevä yhteys oli se, että taloudellista väkivaltaa kokeneet miehet hakivat apua järjestöstä todennäköisemmin kuin sitä kokemattomat ($p < 0,01$).

Väkivallan uhan kokeminen ei miehillä ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä avun hakemisen todennäköisyyteen. Naisilla se kasvatti sen todennäköisyyttä, että he olivat hakeneet apua poliisilta sekä läheiseltä tai sukulaiselta, ja vähensi sen todennäköisyyttä, että he olivat hakeneet apua muilta virallisilta tahoilta.

Miespuolisilla kokijoilla väkivallan toistuvuus ei ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä avun hakemisen todennäköisyyteen. Naisilla väkivallan toistuvuus vähensi sen todennäköisyyttä, ettei kokija ollut hakenut apua mistään muualta kuin Nollalinjasta. Lisäksi ne naiset, jotka olivat kokeneet väkivaltaa toistuvasti tai usein, hakivat todennäköisemmin apua sosiaalihuollosta ja epätodennäköisemmin järjestöstä, kuin ne, jotka olivat kokeneet väkivaltaa kertaluontoisesti tai joskus.

Väkivallasta aiheutuneet fyysiset vammat eivät miespuolisilla kokijoilla olleet tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä siihen, kuinka todennäköisesti he hakivat apua. Naispuolisista väkivallan ne, joille väkivallasta oli aiheutunut fyysisiä vammoja, hakivat todennäköisemmin apua poliisilta ja terveydenhuollosta ja epätodennäköisemmin sosiaalihuollosta, järjestöstä ja läheiseltä tai sukulaiselta, kuin ne, joille ei ollut aiheutunut fyysisiä vammoja.

Taulukossa 6 esitetty ristiintaulukointi kuvaa, kuinka suuri osa nais- ja miespuolisista väkivallan kokijoista oli hakenut apua muilta tahoilta kuin Nollalinjasta ja oliko avun hakemisessa tilastollisesti merkitseviä eroja naisten ja miesten välillä. Avun hakemattomuus oli miehillä yleisempää kuin naisilla: naisista 31 prosenttia ja miehistä 42 prosenttia ei ollut hakenut apua muualta kuin Nollalinjasta ($p < 0,001$). Naiset taas olivat hakeneet miehiä useammin apua kaikilta luetelluilta avunantajatahoilta. Tilastollisesti merkitsevin ero ($p < 0,001$) oli avun hakemisessa läheiseltä tai sukulaiselta (naisista 23 ja miehistä 15 prosenttia). Pienempi mutta tilastollisesti merkitsevä ero oli avun hakemisessa poliisilta (naisista 19 ja miehistä 15 prosenttia, $p < 0,01$) ja terveydenhuollosta (naisista 31 ja miehistä 26 prosenttia, $p < 0,05$). Sen sijaan avun hakemisessa sosiaalihuollosta tai järjestöstä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa naisten ja miesten välillä.

Taulukossa 7 esitetyn regressioanalyysin ensimmäiset mallit kuvaavat avun hakemisen ja väkivallan kokijan sukupuolen välistä yhteyttä niin, ettei mukana ole muita muuttujia. Mallit kuvaavat, kuinka paljon avun hakemisen todennäköisyys muuttui, jos kokija oli nainen, verrattuna siihen, että kokija oli mies. Tulokset vastaavat ristiintaulukoinnin tuloksia: naisilla oli miehiä pienempi todennäköisyys siihen, etteivät he olleet hakeneet apua mistään muualta kuin Nollalinjasta, ja miehiä suurempi todennäköisyys siihen, että he olivat hakeneet apua poliisilta, terveydenhuollosta ja läheiseltä tai sukulaiselta.

Regressioanalyysin toiset mallit kuvaavat avun hakemisen ja kokijan sukupuolen välistä yhteyttä silloin, kun mukaan otetut väkivallan muotoja ja toistuvuutta sekä väkivallasta aiheutuneita fyysisiä vammoja kuvaavat muuttujat on vakioitu. Avun hakemattomuuden ja läheiseltä tai sukulaiselta haetun avun osalta muuttujien vakiointi pienensi sukupuolen keskimääräisiä marginaalivaikutuksia vain vähän, ja naisten ja miesten väliset erot säilyivät tilastollisesti merkitsevinä. Väkivallan muodot, toistuvuus tai fyysiset seuraukset eivät siis selittäneet nais- ja miespuolisten kokijoiden välisiä eroja siinä, kuinka todennäköisesti he eivät olleet hakeneet apua mistään muualta kuin Nollalinjasta tai kuinka todennäköisesti he olivat hakeneet epävirallista apua läheiseltä tai sukulaiselta. Kun muodot, toistuvuus ja fyysiset vammat oli vakioitu, miehillä oli naisia 8,7 prosenttiyksikköä suurempi todennäköisyys siihen, etteivät he olleet hakeneet apua mistään muualta kuin Nollalinjasta ($p < 0,001$). Naisilla taas oli 8,1 prosenttiyksikköä miehiä suurempi todennäköisyys siihen, että he olivat hakeneet apua läheiseltä tai sukulaiselta ($p < 0,001$).

Poliisilta ja terveydenhuollosta haetun avun osalta muuttujien vakiointi pienensi sukupuolen keskimääräisiä marginaalivaikutuksia niin, etteivät naisten ja miesten väliset erot enää vakioinnin jälkeen olleet tilastollisesti merkitseviä. Se, että naispuoliset väkivallan kokijat hakivat apua poliisilta ja terveydenhuollosta miespuolisia kokijoita todennäköisemmin, selittyi siis naisten ja miesten välisillä eroilla väkivallan muodoissa, toistuvuudessa ja fyysisissä seurauksissa.

6 Johtopäätökset

Tulosten yhteenveto

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, selittävätkö lähisuhdeväkivallan piirteet väkivallasta aiheutuvia seurauksia nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla sekä nais- ja miespuolisten kokijoiden välisiä eroja väkivallan seurauksissa. Tulosteni perusteella voidaan todeta, että niin nais- kuin miespuolisillakin kokijoilla koetun väkivallan muoto oli yhteydessä siihen, millaisia seurauksia väkivallalla oli, ja väkivallan toistuvuus lisäsi ainakin joidenkin seurausten todennäköisyyttä. Yhteyksissä oli joitain eroja naisten ja miesten välillä, ja naisilla niitä oli enemmän. Väkivallan muodot ja toistuvuus eivät selittäneet sukupuolten välisiä eroja väkivallan seurauksissa, vaan seuraukset olivat väkivallan piirteistä riippumatta naisilla yleisempiä.

Selvimmän eroa naisten ja miesten välillä oli väkivallan toistuvuuden, seksuaalisen väkivallan ja väkivallan uhan yhteyksissä väkivallan seurauksiin. Aiemmin on havaittu, että monimuotoinen ja usein toistuva väkivalta on lievempää väkivaltaa vahvemmin yhteydessä fyysisiin ja henkisiin seurauksiin sekä naisilla että miehillä, mutta naisilla yhteys on vahvempi (Carbone-López ym. 2006), ja omien tulosteni perusteella tämä pätee pääosin myös, kun tarkastellaan pelkän väkivallan toistuvuuden yhteyttä seurauksiin. Väkivallan toistuvuus lisäsi miehillä ainoastaan fyysisten vammojen todennäköisyyttä, naisilla lisäksi myös henkisten seurausten todennäköisyyttä.

Miehillä seksuaalisen väkivallan kokeminen ei ollut yhteydessä minkään seurausten todennäköisyyteen, mutta naisilla se lisäsi niin useiden henkisten seurausten kuin fyysisten vammojenkin todennäköisyyttä, joskaan se ei ollut yhtä vahvasti fyysisiä vammoja selittävä tekijä kuin fyysinen väkivalta (vrt. Campbell ym. 2002). Miesten osalta tulokseen voi osin vaikuttaa se, että aineistossa seksuaalista väkivaltaa kokeneiden miesten määrä oli varsin pieni. Väkivallan uhan kokeminen taas lisäsi sekä naisilla että miehillä kaikista väkivallan muodoista eniten pelon ja varuillaan olon todennäköisyyttä, mutta naisilla se myös pienensi muiden henkisten seurausten todennäköisyyttä ja lisäsi fyysisten vammojen todennäköisyyttä.

Fyysisen, henkisen ja taloudellisen väkivallan osalta naisten ja miesten välillä ei ollut suuria eroja. Fyysinen väkivalta oli odotetusti sekä naisilla että miehillä vahvimmin fyysisiä vammoja selittävä tekijä (ks. myös Coker ym. 2002), mutta sen kokeminen lisäsi myös joidenkin henkisten seurausten todennäköisyyttä. Henkinen väkivalta taas vähensi fyysisten

vammojen todennäköisyyttä ja lisäsi henkisten seurausten, etenkin ahdistuksen ja masennuksen sekä väsymyksen, uupumuksen ja unettomuuden, todennäköisyyttä. Tulokset olivat naisilla ja miehillä samankaltaisia ja vastasivat aiempaa havaintoa siitä, että henkinen väkivalta on väkivallan muodoista vahvimmin yhteydessä kokijan masennusoireisiin ja heikkoon unen laatuun (Siltala 2021). Taloudellisen väkivallan rooli väkivallan seurauksia selittävänä tekijänä puolestaan oli hyvin vähäinen.

Vaikka väkivallan muodot ja toistuvuus olivat siis yhteydessä väkivallan seurauksiin ja vaikka muodoissa (esim. Siltala ym. 2022) ja toistuvuudessa (esim. Dobash & Dobash 2004) on aiemmin todettu olevan eroja naisten ja miesten välillä, eivät nämä tekijät kuitenkaan selittäneet sukupuolten välisiä eroja väkivallan seurauksissa, vaan näistä tekijöistä riippumatta seuraukset olivat naisille ja miehille erilaisia. Etenkin pelko ja varuillaan olo ja myös ahdistus ja masennus, syyllisyys ja itsesyytökset sekä fyysiset vammat olivat naisilla yleisempiä kuin miehillä. Tulos vastaa aiempien tutkimusten havaintoa siitä, että tyypillisesti väkivallasta aiheutuu naisille fyysisiä seurauksia sekä pelkoa ja muitakin psyykkisiä seurauksia enemmän kuin miehille (esim. Cho ym. 2020; Heiskanen & Ruuskanen 2010). Koska erot eivät selittyneet tarkastelluilla väkivallan piirteillä, tarvitaan muiden mahdollisten syiden selvittämiseksi lisää tutkimusta.

Fyysisten vammojen osalta eroa voi selittää ainakin se, että miehet ovat keskimäärin kooltaan suurempia ja fyysisesti vahvempia kuin naiset. Miehen voi siis olla helpompi väkivaltatilanteessa puolustaa itseään fyysisesti, varsinkin jos tekijä on nainen, kuten miehiin kohdistuvassa lähisuhdeväkivallassa useimmiten on (Tilastokeskus 2020). Eroja henkisissä seurauksissa taas voisi selittää esimerkiksi sillä, että miehet kokevat itseensä kohdistuneen väkivallan vähemmän vakavaksi kuin naiset (Dobash & Dobash 2004; Tilastokeskus 2022) eivätkä siksi koe yhtä voimakkaita henkisiä seurauksia kuin naiset. Toisaalta tässä aineistossa kaikki miehet olivat hakeneet apua kokemaansa väkivaltaan soittamalla Nollalinjaan, joten on melko todennäköistä, että he pitivät väkivaltakokemuksiaan ainakin jossain määrin vakavina.

Kiinnostavaa oli, että viha, kostonhimo ja ärtymys oli ainoa seuraus, joka oli miehillä yleisempi kuin naisilla. Aiemmin on havaittu, että miehet reagoivat naisia todennäköisemmin parisuhdeväkivaltaan ulospäin suuntautuvilla oireilla, kuten häiriökäyttäytymisellä, naiset taas sisäänpäin suuntautuvilla oireilla, kuten ahdistushäiriöillä (Afifi ym. 2009). Vaikka viha, kostonhimo ja ärtymys eivät välttämättä vaikutakaan ihmisen käyttäytymiseen ja näy hänen ulkoisessa toiminnassaan, ovat ne kuitenkin tunteita, jotka väkivallan kokija voi kohdistaa

johonkuhun muuhun, itsensä ulkopuolelle. On mahdollista, että miehille on naisia tyypillisempää reagoida väkivaltaan tällaisilla itsen ulkopuolelle kohdistuvilla tunteilla, kun taas naiset kokevat miehiä yleisemmin sisäisiä ja itseensä kohdistuneita tunteita, kuten ahdistuneisuutta ja syyllisyyttä.

Toinen tutkimuskysymykseni oli, selittävätkö lähisuhdeväkivallan piirteet ja fyysiset seuraukset avun hakemista nais- ja miespuolisilla väkivallan kokijoilla sekä nais- ja miespuolisten kokijoiden välisiä eroja avun hakemisessa. Tutkimukseni tuloksena oli, että koetun väkivallan muoto oli yhteydessä avun hakemisen todennäköisyyteen sekä nais- että miespuolisilla väkivallan kokijoilla, mutta tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä oli naisilla enemmän kuin miehillä. Väkivallan toistuvuus ja fyysiset vammat taas olivat yhteydessä vain naisten avun hakemiseen: toistuvuus lisäsi avun hakemisen todennäköisyyttä ylipäätään, ja fyysiset vammat lisäsivät avun hakemista toisilta tahoilta ja vähensivät toisilta. Väkivallan muodot, toistuvuus ja fyysiset seuraukset selittivät sukupuolten välisiä eroja avun hakemisessa virallisilta tahoilta, mutta ne eivät selittäneet eroja avun hakemisessa epävirallisilta tahoilta tai ylipäätään jostain muualtakin kuin Nollalinjasta.

Väkivallan toistuvuus, fyysiset vammat ja väkivallan uhan kokeminen selittivät avun hakemisen todennäköisyyttä vain naisilla. Väkivaltaa toistuvasti tai usein kokeneet naiset olivat hakeneet apua jostain muualtakin kuin Nollalinjasta todennäköisemmin kuin väkivaltaa kertaluontoisesti tai joskus kokeneet naiset (ks. myös Barrett & Pierre 2011). Fyysiset vammat lisäsivät naisilla poliisilta ja terveydenhuollosta haetun avun todennäköisyyttä mutta vähensivät muilta tahoilta haetun avun todennäköisyyttä. Tulos vastaa siis osin aiempia tutkimustuloksia, joissa fyysisen vamman saamisen on todettu naisilla lisäävän avun hakemista poliisilta mutta myös muilta virallisilta ja epävirallisilta tahoilta (esim. Fanslow & Robinson 2010; Kääriäinen 2006). Sinänsä ei ole yllättävää, että fyysisiin vammoihin haetaan todennäköisemmin apua juuri terveydenhuollosta. Myös avun hakeminen poliisilta voi tuntua helpommalta, jos väkivallasta on jäänyt fyysisten vammojen kaltaisia konkreettisia jälkiä ja todisteita. Väkivallan uhan kokeminen taas lisäsi naisilla poliisilta ja läheiseltä tai sukulaiselta haetun avun todennäköisyyttä ja vähensi muilta virallisilta tahoilta haetun avun todennäköisyyttä.

On kiinnostavaa, että miehillä väkivallan toistuvuus, fyysiset vammat tai väkivallan uhan kokeminen kuitenkin eivät lisänneet heidän todennäköisyyttään hakea apua. Sama on todettu fyysisten vammojen ja väkivallan uhan osalta jo aiemmissa tutkimuksissa (Danielsson &

Salmi 2013). Tämä voi ainakin osin liittyä yllä mainitsemaani miesten taipumukseen olla pitämättä kokemaansa väkivaltaa kovin vakavana. Ehkä monet miehet eivät väkivallan toistuvuudesta tai fyysisistä seurauksista huolimatta ajattele, että väkivalta olisi niin vakava asia, että siihen voisi hakea apua, eivätkä myöskään miellä väkivallan uhkaa ongelmaksi, josta voisi ilmoittaa esimerkiksi poliisille.

Aiemmin on todettu, että fyysisistä väkivaltaa kokeneet naiset hakevat virallista apua todennäköisemmin kuin uhkailua kokeneet (Cho ym. 2021; Danielsson & Salmi 2013), ja tässä tutkimuksessa sama tulos päti sekä naisiin että miehiin. Fyysinen väkivalta oli molemmilla vahvin avun hakemista poliisilta selittävä tekijä ja lisäsi myös todennäköisyyttä hakea apua terveydenhuollosta ja naisilla muiltakin virallisilta tahoilta. Tämä ei ole kovin yllättävää, koska fyysinen väkivalta on luultavasti väkivallan muodoista eniten tunnettu ja helpoimmin mielletävissä rikokseksi. Aiemmissä tutkimuksissa fyysisistä väkivaltaa kokeneiden naisten on havaittu hakevan apua terveydenhuollosta todennäköisemmin kuin seksuaalista väkivaltaa kokeneiden (Cho ym. 2021), mutta tässä tutkimuksessa, jossa fyysisten vammojen saaminen oli vakioitu, seksuaalisen väkivallan kokeminen lisäsi kaikista tekijöistä eniten todennäköisyyttä hakea apua terveydenhuollosta niin naisilla kuin miehilläkin. Naisilla se myös lisäsi todennäköisyyttä hakea apua poliisilta ja ylipäätään jostain muualtakin kuin Nollalinjasta. Miesten osalta on tässäkin syytä muistaa, että seksuaalista väkivaltaa kokeneiden määrä oli aineistossa pieni, mikä saattaa vaikuttaa tuloksiin.

Henkinen väkivalta taas vähensi naisten todennäköisyyttä hakea apua poliisilta mutta lisäsi sekä naisilla että miehillä muun virallisen avun hakemisen todennäköisyyttä ja naisilla myös epävirallisen avun hakemisen todennäköisyyttä. Taloudellisella väkivallalla puolestaan oli hyvin vähän yhteyksiä avun hakemiseen. Tämän taustalla voi olla esimerkiksi se, että taloudellinen väkivalta on todennäköisesti vähemmän tunnettu ja vaikeammin tunnistettava väkivallan muoto kuin esimerkiksi fyysinen väkivalta. Taloudellisen väkivallan tunnistaminen väkivallaksi ja omaksi väkivallan muodokseen on usein vaikeaa niillekin, jotka ovat sitä kokeneet (Grigaitė ym. 2019).

Väkivallan muodot, toistuvuus ja fyysiset seuraukset selittivät paitsi etenkin naisten avun hakemista myös osan naisten ja miesten välisistä eroista avun hakemisessa. Aiemmissä tutkimuksissa naisten on todettu hakevan apua poliisilta ja terveydenhuollosta miehiä useammin (esim. Ansara & Hindin 2010; Tilastokeskus 2022). Naisilla oli myös tässä aineistossa miehiä suurempi todennäköisyys hakea apua näiltä tahoilta, mutta erot hävisivät,

kun muotoja, toistuvuutta ja fyysisiä vammoja kuvaavat muuttajat oli vakioitu. Eroja voidaan siis selittää sillä, että naisten ja miesten kokeman väkivallan muodoissa on tyypillisesti eroja (esim. Siltala ym. 2022) ja naiset kokevat tiheämmin toistuvaa (esim. Dobash & Dobash 2004) ja useammin fyysisiin vammoihin johtavaa (esim. Carbone-López ym. 2006) väkivaltaa kuin miehet.

Naisten on aiemmin havaittu hakevan miehiä yleisemmin ylipäättään jonkinlaista apua (esim. Cho ym. 2020), mutta epävirallisen avun osalta on saatu ristiriitaisia tuloksia: joissain tutkimuksissa naisten on todettu hakevan epävirallista apua useammin (Ansara & Hindin 2010) ja joissain taas yhtä usein kuin miesten (esim. Popescu ym. 2010). Tässä aineistossa naiset hakivat miehiä todennäköisemmin apua läheiseltään tai sukulaiseltaan ja miehet jättivät naisia todennäköisemmin hakematta apua mistään muualta kuin Nollalinjasta, eivätkä väkivallan muodot, toistuvuus tai fyysiset seuraukset selittäneet näitä eroja. Tämä tarkoittaa, että naiset hakivat apua ylipäättään ja epävirallista apua miehiä todennäköisemmin riippumatta siitä, millaista koettu väkivalta oli muodoiltaan, tiheydeltään ja seurauksiltaan ollut.

On mahdollista, että maskuliinisuuteen liittyvät normit vaikeuttavat uhrin rooliin asettumista ja avun hakemista (Ansara & Hindin 2010, 1013; Peitsalo ym. 2017, 14–15) eivätkä miehet siksi halua puhua kokemuksistaan edes lähipiirilleen. Myös se, että väkivaltaa kokeneen miehen kertomusta ei välttämättä uskota, voi vähentää miesten halukkuutta kertoa väkivallasta ja hakeutua avun piiriin (Hines ym. 2007). Tutkimuksia, joissa selvitetäisiin syitä naisten ja miesten välisille eroille avun hakemisessa, tarvittaisiin kuitenkin lisää.

Tutkimuksen luotettavuus ja merkitys

Tutkimukseni tuloksia tarkastellessa on tärkeää huomioda, että ne kertovat vuonna 2020 Nollalinjaan soittaneista lähisuhdeväkivallan kokijoista eikä tuloksia voi sellaisenaan yleistää koskemaan kaikkia lähisuhdeväkivaltaa kokeneita. Aineistossa olevat henkilöt olivat hakeneet apua ainakin Nollalinjasta, eikä aineistossa ollut mukana esimerkiksi sellaisia väkivallan kokijoita, jotka eivät olleet hakeneet apua mistään. Tulokset voisivat olla erilaisia, jos tutkittaisiin niitä, jotka ovat hakeneet apua vain muilta tahoilta tai jotka eivät ole hakeneet apua lainkaan. Mitä vakavampaa väkivalta on, sitä todennäköisemmin kokija hakee apua (esim. Ansara & Hindin 2010), joten lievempää väkivaltaa kokeneiden osuus saattoi aineistossani jäädä pienemmäksi, kuin mitä se oikeasti on.

Myös miesten osuus lähisuhdeväkivaltaa kokeneista oli todennäköisesti aineistossani pienempi kuin todellisuudessa, koska miehet jättivät naisia yleisemmin hakematta apua kokemaansa väkivaltaan (esim. Danielsson & Salmi 2013). Toisaalta naiset tutkitusti kokevat lähisuhdeväkivaltaa jonkin verran miehiä useammin (esim. Siltala ym. 2022), mikä myös selittänee sitä, että valtaosa aineistoni henkilöistä oli naisia. Vaikka naisten osuus aineistossa oli huomattavasti suurempi kuin miesten, oli miehiäkin niin paljon, että muuttujien sukupuolittainen tarkastelu oli mahdollista. Joitain muuttujia jouduin kuitenkin jättämään analyysieni ulkopuolelle miesten liian pienen määrän vuoksi.

On myös mahdollista, että vuoden 2020 koronapandemia ja siihen liittyvät rajoitukset vaikuttivat aineistoon jollain tapaa. Tiedetään, että koronapandemian aikana Nollalinjan saapuneiden puheluiden määrä aluksi laski ja sen jälkeen nousi aiempaa suuremmaksi, ja ainakin pandemian alussa puheluissa korostuivat aiempaa enemmän kumppanin tekemä ja fyysinen väkivalta (Hietamäki ym. 2021). Sen sijaan esimerkiksi siitä, vaikuttiko koronapandemia avun hakemiseen tai väkivaltakokemuksiin naisilla ja miehillä eri tavoin, ei vielä ole juuri tietoa.

Yhtenä keskeisesti tutkimustani rajaavana tekijänä oli se, etten suunnitellut ja kerännyt aineistoa itse vaan käytin valmista aineistoa. Toisaalta tämä tarjosi minulle mahdollisuuden saada käyttöni todella laajan aineiston, jollaista en olisi kyennyt itse tutkimustani varten keräämään. Aineisto soveltui hyvin tutkimukseni tarkoitukseen ja sisälsi siihen sopivia mittareita. Toisaalta aineisto myös rajoitti sitä, millaisia mittareita pystyin käyttämään. Esimerkiksi väkivallan fyysisten seurausten osalta mukana oli vain yksi fyysisiä vammoja yleisesti kuvaava muuttuja, eikä fyysisiä seurauksia ollut mahdollista tarkastella tämän eritellymmin. Muut muuttujat kuvasivat erilaisia henkisiä seurauksia, eivätkä ne kuvanneet väkivallan vaikutuksia esimerkiksi kokijan taloudelliseen tilanteeseen, työkykyyn tai sosiaalisiin suhteisiin. Tällaiset muuttujat olisivat mahdollistaneet erityyppisten seurausten laajemman tarkastelun. Väkivallan seurauksia olisikin jatkossa kiinnostavaa tutkia vielä tarkemmin kuin tässä tutkimuksessa.

Aineiston luotettavuutta arvioitaessa tulee muistaa, että aineisto koostuu Nollalinjan työntekijöiden palvelunseurantalomakkeille kirjaamista asioista. Työntekijän lomakkeelle tekemät kirjaukset edellyttävät työntekijän päätelmiä ja tulkintaa siitä, mitä soittaja kertoo. On siis mahdollista, että työntekijä toisinaan tulkitsee tai ymmärtää jotain asiakkaan sanomaa väärin. Lisäksi työntekijät kirjaavat palvelunseurantalomakkeille vain ne asiat, jotka puhelun

aikana tulevat ilmi, eivätkä erikseen haastattele soittajaa puuttuvia tietoja täydentääkseen. Näin ollen osa lomakkeen kohdista voi jäädä täyttämättä. Puuttuvia tietoja oli aineistossani jonkin verran, mutta ei niin paljoa, että se olisi muodostunut ongelmaksi.

Lähisuhdeväkivaltaa ja sukupuolta koskeva tutkimus on tähän saakka ollut hyvin binääristä ja keskittynyt vain naisiin ja miehiin, eikä tutkimuksissa ole juuri huomioitu ihmisiä, joiden sukupuolikokemus on jotain muuta. Sama puute vaivaa myös omaa tutkimustani, koska aineisto ei mahdollistanut muunlaista tarkastelua. Toivon, että tätä tutkimusaukkoa pystytään tulevaisuudessa paikkaamaan. Lähisuhdeväkivallan tutkimus on myös hyvin suurelta osin keskittynyt parisuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan. Tarkastelin itse missä tahansa lähisuhteessa tapahtunutta väkivaltaa, mutta olisi myös kiinnostavaa tutkia lähisuhdeväkivallan seurauksia ja avun hakemista keskittyen vain muihin lähisuhteisiin kuin parisuhteisiin.

Rajoituksistaan huolimatta tutkimukseni lisää ymmärrystä lähisuhdeväkivallasta, sen seurauksiin ja avun hakemiseen liittyvistä tekijöistä sekä naisten ja miesten välisistä eroista ja toisaalta samankaltaisuuksista. Kattava ymmärrys lähisuhdeväkivallasta on tärkeää, jotta väkivaltaa osataan tunnistaa, sen kokijoita auttaa ja palveluja suunnitella mahdollisimman hyvin.

Fyysinen väkivalta oli väkivallan muodoista vahvimmin yhteydessä fyysisiin vammoihin, ja muita väkivallan muotoja voikin olla fyysisten tekojen ja vammojen puuttuessa vaikeampi tunnistaa esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa. Kuitenkin muillakin väkivallan muodoilla voi olla vakavia seurauksia niin naisille kuin miehillekin. Ammattilaisten onkin tärkeää huomioida, että esimerkiksi ahdistuksen, univaikeuksien ja pelokkuuden taustalla voi olla muun muassa henkistä väkivaltaa tai väkivallan uhkaa riippumatta asiakkaan sukupuolesta.

Miesten saamiseen avun piiriin tulee panostaa, koska miehet hakivat kokemaansa väkivaltaan apua naisia vähemmän eivätkä väkivallan toistuvuus tai fyysiset vammatkaan lisänneet heillä avun hakemisen todennäköisyyttä, toisin kuin naisilla. Toisaalta naisiakin olisi olennaisen tärkeää pystyä auttamaan jo ennen kuin väkivalta on toistuvaa ja aiheuttanut fyysisiä vammoja. Väkivallan varhaisen tunnistamisen ja avun tarjoamisen tärkeyttä sekä naisille että miehille korostaa sekin, että väkivallan toistuvuus lisäsi molemmilla fyysisten vammojen ja naisilla myös henkisten seurausten todennäköisyyttä.

Vaikka naisten ja miesten välillä oli tuloksissa paljon samankaltaisuutta, myös eroja löytyi. Lähisuhdeväkivallan on jo aiemmin todettu olevan monin tavoin sukupuolistunutta, ja tämä tutkimus tarjosi sukupuolistuneisuudesta joitain esimerkkejä. Hyvin konkreettinen esimerkki sukupuolistuneisuudesta oli se, että erilaiset väkivallan seuraukset olivat naisilla yleisempiä kuin miehillä riippumatta koetun väkivallan piirteistä. Toisaalta avun hakemisen sukupuolistuneisuutta taas kuvasi se, että miehet olivat hakeneet naisia harvemmin apua, eivätkä koetun väkivallan piirteet ja seuraukset täysin selittäneet tätä eroa.

Lähteet

- Adams, Adrienne E. & Sullivan, Cris M. & Bybee, Deborah & Greeson, Megan R. (2008) Development of the Scale of Economic Abuse. *Violence Against Women* 14(5), 563–588.
- Afifi, Tracie & MacMillan, Harriet & Cox, Brian & Asmundson, Gordon & Stein, Murray & Sareen, Jitender (2008) Mental Health Correlates of Intimate Partner Violence in Marital Relationships in a Nationally Representative Sample of Males and Females. *Journal of interpersonal violence* 24(8), 1398–1417.
- Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1994) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Ansara, Donna L. & Hindin, Michelle J. (2010) Formal and informal help-seeking associated with women's and men's experiences of intimate partner violence in Canada. *Social Science & Medicine* 70(7), 1011–1018.
- Barrett, Betty Jo & St Pierre, Melissa (2011) Variations in women's help seeking in response to intimate partner violence: findings from a Canadian population-based study. *Violence Against Women* 17(1), 47–70.
- Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietamäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020) Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpaperi 1/2020. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. www.julkari.fi/handle/10024/139150. Viitattu 28.9.2022.
- Breiding, Matthew & Basile, Kathleen C. & Smith, Sharon G. & Black, Michele C. & Mahendra, Reshma R. (2015) Intimate partner violence surveillance. Uniform definitions and recommended data elements. Version 2.0. Atlanta: National Center for Injury Prevention and Control, Division of Violence Prevention. www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipv/intimatepartnerviolence.pdf. Viitattu 28.9.2022.
- Campbell, Jacquelyn & Jones, Alison Snow & Dienemann, Jacqueline & Kub, Joan & Schollenberger, Janet & O'Campo, Patricia & Gielen, Andrea Carlson & Wynne, Clifford (2002) Intimate partner violence and physical health consequences. *Archives of internal medicine* 162(10), 1157–1163.

- Carbone-López, Kristin & Kruttschnitt, Candace & Macmillan, Ross (2006) Patterns of intimate partner violence and their associations with physical health, psychological distress, and substance use. *Public Health Reports* 121(4), 382–392.
- Cho, Hyunkag & Kwon, Ilan & Shamrova, Daria & Seon, Jisuk (2021) Factors for Formal Help-Seeking among Female Survivors of Intimate Partner Violence. *Journal of Family Violence* 36(2), 143–152.
- Cho, Hyunkag & Seon, Jisuk & Choi, Ga-Young & An, Soonok & Kwon, Ilan & Choi, Yoon Joon & Hong, Seunghye & Lee, Jungeun Olivia & Son, Esther & Yun, Sung Hyun (2020) Gender Differences in Intimate Partner Violence Victimization, Help-Seeking, And Outcomes Among College Students. *Advances in Social Work* 20(1), 22–44.
- Coker, Ann. L. & Davis, Keith E. & Arias, Ileana & Desai, Sujata & Sanderson, Maureen & Brandt, Heather M. & Smith, Paige H. (2002) Physical and Mental Health Effects of Intimate Partner Violence for Men and Women. *American Journal of Preventive Medicine* 23(4), 260–268.
- Danielsson, Petri & Salmi, Venla (2013) Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012 — Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. *Verkkokatsauksia* 34/2013. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/152609>. Viitattu 8.10.2022.
- Dobash, Russell P. & Dobash, R. Emerson (2004) Women’s Violence to Men in Intimate Relationships. Working on a Puzzle. *The British Journal of Criminology* 44(3), 324–349.
- Duterte, Erin E. & Bonomi, Amy E. & Kernic, Mary A. & Schiff, Melissa A. & Thompson, Robert S. & Rivara, Frederick P. (2008) Correlates of medical and legal help seeking among women reporting intimate partner violence. *Journal of Women’s Health* 17(1), 85–95.
- Fanslow, Janet L. & Robinson, Elizabeth M. (2010) Help-Seeking Behaviors and Reasons for Help Seeking Reported by a Representative Sample of Women Victims of Intimate Partner Violence in New Zealand. *Journal of Interpersonal Violence* 25(5), 929–951.
- Fergusson, David M. & Horwood, L. John & Ridder, Elizabeth M. (2005) Partner Violence and Mental Health Outcomes in a New Zealand Birth Cohort. *Journal of Marriage and Family* 67(5), 1103–1119.
- FRA (2014) Violence against women: An EU-wide survey. Main results. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>. Viitattu 9.6.2023.

- García-Moreno, Claudia & Jansen, Henrica A. F. M. & Ellsberg, Mary & Heise, Lori & Watts, Charlotte (2005) WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women. Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses. Geneva: World Health Organization.
<https://apps.who.int/iris/handle/10665/43309>. Viitattu 8.10.2022.
- Grigaitė, Ugnė & Karalius, Mažvydas & Jankauskaitė, Margarita (2019) Between experience and social 'norms', identification and compliance: economic and sexual intimate partner violence against women in Lithuania. *Journal of Gender-Based Violence* 3(3), 303–321.
- Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina (2010) Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. Julkaisusarja No. 66. Helsinki: Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti. <https://heuni.fi/-/report-series-66>. Viitattu 6.11.2022.
- Henry, Nicola & Flynn, Asher & Powell, Anastasia (2020) Technology-Facilitated Domestic and Sexual Violence: A Review. *Violence Against Women* 26(15–16), 1828–1854.
- Hietämäki, Johanna & Kaipainen, Saana & Seppälä, Terhi & Ewalds, Helena (2020) Nollalinjan puhelinpalvelu auttaa lähisuhdeväkivaltaa kokevia. Tulokset, arviointi ja suositukset. Raportti 10/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
www.julkari.fi/handle/10024/140623. Viitattu 2.11.2022.
- Hietämäki, Johanna & Kaittila, Anniina & Tuominen, Jarno & Vuorenmaa, Maaret & Husso, Marita & Peltonen, Joonas & Karhinen-Soppi, Anu (2021) Lähisuhdeväkivalta koronapandemian aikana vauvaperheiden vanhemmilla ja Nollalinjan auttavan puhelimen keskusteluissa. Tutkimuksesta tiiviisti 2/2021. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. www.julkari.fi/handle/10024/140907. Viitattu 25.5.2023.
- Hietämäki, Johanna & Paukkunen, Tuuli (2021) Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden auttavat puhelimet. Kartoittava kirjallisuuskatsaus. *Yhteiskuntapolitiikka* 86(3), 334–343.
- Hines, Denise A. & Brown, Jan & Dunning, Edward (2007) Characteristics of Callers to the Domestic Abuse Helpline for Men. *Journal of Family Violence* 22(2), 63–72.
- Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.
- Kaittila, Anniina (2017) Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina. Motivaatio ja esteet. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 89–103.

- Kaaitila, Anniina & Nyqvist, Leo (2014) Taloudellinen väkivalta parisuhteessa – kirjallisuuskatsaus. *Janus* 22(3), 262–278.
- Keskinen, Suvi (2001) Ahdistavien tunteiden äärellä. Tutkijan, väkivaltaa kokeneiden naisten ja kulttuurin kohtaamisia. *Naistutkimus* 14(3), 29–40.
- Keskinen, Suvi (2010) Sukupuolistunut väkivalta. Teoksessa Saesma, Tuija & Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 243–254.
- Kuula, Arja (2006) *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere, Vastapaino.
- Kääriäinen, Juha (2006) Väkivalta ja apuun turvautuminen. Teoksessa Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (toim.) *Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 103–121. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/152455>. Viitattu 5.11.2022.
- Leone, Janel M. & Johnson, Michael P. & Cohan, Catherine L. & Lloyd, Susan E. (2004) Consequences of Male Partner Violence for Low-Income Minority Women. *Journal of Marriage and Family* 66(2), 472–490.
- Lövestad, Solveig & Krantz, Gunilla (2012) Men’s and women’s exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden. *BMC Public Health* 12(945).
- Miller, Elizabeth & McCaw, Brigid (2019) Intimate Partner Violence. *The New England Journal of Medicine* 380(9), 850–857.
- Mood, Carina (2010) Logistic Regression: Why We Cannot Do What We Think We Can Do, and What We Can Do About It. *European Sociological Review* 26(1), 67–82.
- Nipuli, Suvi (2022) Turvakotipalvelut 2021. Turvakotien asiakasmäärät laskivat toista vuotta peräkkäin. Tilastoraportti 20/2022. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. www.julkari.fi/handle/10024/144491. Viitattu 23.6.2022.
- Nollalinja (2020) Mikä on väkivaltaa? www.nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/. Viitattu 7.10.2022.
- Nyqvist, Leo (2001) Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Nyqvist, Leo (2004) Sukupuoli parisuhdeväkivallan ammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.)

- Sukupuoli ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja 2004. Jyväskylä: PS-Kustannus, 101–130.
- Näsi, Matti & Kolttola, Ilari (2021) Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2020 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 48/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/334787>. Viitattu 5.4.2023.
- October, Martta & Laitinen, Hanna-Leena (2022) Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi. Ohjaus 10/2022. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. www.julkari.fi/handle/10024/144538. Viitattu 27.4.2023.
- Peitsalo, Peter & Pekkola, Jussi & Sarlin, Tommi (2017) Vaiettu väkivalta. Miesten kokema väkivalta sekä mahdollisuus avun hakemiseen ja saamiseen. Miessakit ry:n raportteja 2017:1. Helsinki: Miessakit ry. www.miessakit.fi/wp-content/uploads/2021/12/Vaiettu-va%CC%88kivalta_digi.pdf. Viitattu 17.11.2022.
- Peterson, Cora & Kearns, Megan C. & McIntosh, Wendy LiKamWa & Estefan, Lianne Fuino & Nicolaidis, Christina & McCollister, Kathlyn E. & Gordon, Amy & Florence, Curtis (2018) Lifetime Economic Burden of Intimate Partner Violence Among U.S. Adults. *American Journal of Preventive Medicine* 55(4), 433–444.
- Piispa, Minna (2006) Parisuhdeväkivalta. Teoksessa Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (toim.) Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 41–81. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/152455>. Viitattu 5.11.2022.
- Piispa, Minna & Heiskanen, Markku (2017) Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Miksi tarvitaan tietoa väkivallan yleisyydestä? Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 68–86.
- Pohjola, Anneli (2003) Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.) Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 53–67.
- Popescu, Marciana L. & Drumm, Rene & Dewan, Smita & Rusu, Corneliu (2010) Childhood victimization and its impact on coping behaviors for victims of intimate partner violence. *Journal of Family Violence* 25(6), 575–585.

- Postmus, Judy L. & Huang, Chien-Chung & Mathisen Stylianou, Amanda (2012) The Impact of Physical and Economic abuse on Maternal Mental health and Parenting. *Children and Youth Services Review* 34(9), 1922–1928.
- Ronkainen, Suvi (2017) Mitä väkivalta on? Erontekojen tärkeydestä, yhteyksien näkemisestä. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino, 19–35.
- Ronkainen, Suvi & Näre Sari (2008) Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 7–40.
- Ruiz-Pérez, Isabel & Mata-Pariente, Nelva & Plazaola-Castaño, Juncal (2006) Women's Response to Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence* 21(9), 1156–1168.
- Siltala, Heli (2021) Family Violence as a Public Health Problem. Effects and Costs in Finnish Health Care. *JYU Dissertations* 421. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Siltala, Heli & Hisasue, Tomomi & Hietämäki, Johanna & Saari, Juhani & Laajasalo, Taina & October, Martta & Laitinen, Hanna-Leena & Raitanen, Jani (2022) *Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset: Terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:52*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164292>. Viitattu 29.8.2022.
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301. Viitattu 27.4.2023.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (2020) Koronaepidemian vaikutukset lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön (KOVÄ). Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/koronaepidemian-vaikutukset-lahisuhdevakivallan-kokemuksiin-ja-palveluiden-kayttoon-kova-. Viitattu 25.9.2022.
- Tilastokeskus (2020) Rikos- ja pakkokeinotilasto: Perhe- ja lähisuhdeväkivalta 2019. www.stat.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_fi.pdf. Viitattu 25.9.2022.
- Tilastokeskus (2022) Parisuhdeväkivallan kokemukset yleisiä Suomessa. Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 -tutkimuksen ennakkotuloksia. Helsinki: Tilastokeskus. www.stat.fi/media/uploads/sukupuolistunut_vakivalta_tema-sivu/parisuhdevakivallan_kokemukset_yleisia_suomessa.pdf. Viitattu 1.4.2023.

- Tjaden, Patricia & Thoennes, Nancy (2000) Prevalence and Consequences of Male-To-Female and Female-To-Male Intimate Partner Violence as Measured by the National Violence Against Women Survey. *Violence Against Women* 6(2), 142–161.
- Tähtinen, Juhani & Laakkonen, Eero & Broberg, Mari (2020) Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja C, oppimateriaalit 22. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- Vatnar, Solveig Karin Bø & Bjørkly, Stål (2009) Interactional Aspects of Intimate Partner Violence Result in Different Help-Seeking Behaviors in a Representative Sample of Women. *Journal of Family Violence* 24(4), 231–241.
- Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (2021) Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/. Viitattu 2.3.2023.